

Välfärd

SCB

Statistics Sweden

Statistiska centralbyrån

Varför skiljer vi oss?

- ROT vanligt i Småland
- Flest trångbodda i nya EU-länder
- Drömutbildning – värt att vänta på

Nr 2
2011

utges av
STATISTISKA CENTRALBYRÅN
med syfte att i lättillgänglig form presentera och
analysera aktuell statistik om välfärd, arbets-
marknad, utbildning och befolkning. Tidskriften
är öppen för bidrag från experter såväl inom
som utanför SCB. Författarna svarar själva för
åsikter som framförs.

© 2011, Statistiska centralbyrån
Citera gärna men ange källan:
SCB:s tidskrift Välfärd

Redaktion

Alexandra Kopf Axelman 08-506 943 51
Chefredaktör

Susanne Ekholm 08-506 945 97
Anna Nyman 45 94
Hans Heggemann 019-17 68 10
Kenny Petersson 65 62
Peter Öberg 67 85

Åsa Westlund,
layout, diagram 08-506 949 15

Redaktionsråd

Stina Andersson, ansvarig utgivare
Christina Cronsjö
Eva Hagsten
Kjell Jansson
Jens Olin

Adress

Tidskriften Välfärd
Statistiska centralbyrån
Box 24300, 104 51 Stockholm
Fax: 08-506 947 72
E-post: tidskriften.valfard@scb.se
Webbplats: www.scb.se/valfard

Prenumerationer

SCB, Publikationstjänsten
701 89 Örebro
Tfn: 019-17 68 00
Fax: 019-17 64 44
E-post: publ@scb.se
Prenumerationspris 2011
helår (4 nummer): 350 kr
Lösnummer: 90 kr
exkl. moms

Omslagsfoto:
IStockphoto

Medlem i

**SVERIGES
TIDSKRIFTER**

ISSN 1654-6710 (online)
ISSN 1651-6710 (print)
URN:NBN:SE:SCB-2011-A05T11102_pdf (pdf)

SCB Tryck Örebro, maj 2011

Å andra sidan

RUT-avdraget engagerar. Diskussionens
vågor gick höga efter förra numret av
Välfärd. Några undrade varför vi inte
skriver om ROT också. Svaret är att det
gör vi visst – i det här numret. Ingen ska
behöva bli besviken.

IDAG VÄCKER KNAPPAST SKILSMÄSSOR särskilt
mycket diskussion, även om de gjorde
det en gång i tiden. Du kanske trodde
att du utbildade dig för att få arbete. Det
är väl ett bra skäl. Kanske är det också
för att slippa skilsmässa? Skilsmässor är
nämligen minst vanliga i yrken som krä-
ver högskoleutbildning. Goda nyheter
för statistiker alltså. Det visar sig också
att den gamla truismen att lika barn leker
bäst fortfarande håller.

EFTER EN SKILSMÄSSA blir många trång-
bodda. Det framgår av en annan artikel
i detta nummer. 37 procent av de ensam-
stående med barn är trångbodda enligt
den så kallade norm 3, som är ett sätt att
beskriva trångboddheten.

EU:S GEMENSAMMA UNDERSÖKNING av
levnadsförhållanden, EU-Silc, ger oss
också möjlighet att blicka ut i Europa.
Att trångboddheten är störst i EU:s nya
medlemsländer är kanske inte så över-
raskande, men att spanjorer och irländare
bor så spatiöst förvånade i alla fall mig.

MER EU-STATISTIK hittar du på baksidan.
Svenska studenter hör till de äldsta i
Europa. SCB har tittat närmare på vad
vi gör åren innan vi börjar studera. En av
orsakerna till att skjuta upp studiestarten
undersöker vi här – många söker attrak-
tiva utbildningar flera gånger innan de
kommer in. På läkarlinjen har så många
som hälften av de som börjar sökt utbild-
ningen tidigare.

Håll till godo! Här kommer
ett nytt nummer av Välfärd
att diskutera.

alexandra.kopf.axelman@scb.se

Innehåll

ROT knappt 3 gånger vanligare än RUT.....	3
Många söker sin drömutbildning flera gånger	6
Trångboddheten i Sverige minskar	8
Nästan var femte EU-medborgare är trångbodd.....	10
Kan yrket förklara skilsmässan?	11
Olika bakgrund: Högre risk för skilsmässa	14
Arbetsmarknaden för flyktingar i Stockholm: Män får jobb snabbare	16
Vad kostar ett nytt klimat?.....	18
Statistikskolan: Granskat för kvalitet	20
Nu minskar barnlösheten	22
De flesta adopterade är födda i Sverige	24
Notiser	26
Baksidan: Europas äldsta studenter finns i Norden	

Korrigerings

En artikel om våldsbrott i Välfärd 2009:1 är baserad på statistik som korrigerats. Det är de fyra tabellerna om offer och förövare fördelat på kön (procent) som har korrigerats. Följdändringar i texten har också gjorts. Pressmeddelandet nr 2009:67 "Gärningsmannen är oftast en man" som baserades på samma statistik är också korrigerat.

ROT nästan 3 gånger vanligare än RUT

Foto: Hans Bjurling

Det totala beloppet för ROT-avdrag var drygt 13 miljarder kronor år 2010. Det var nästan tio gånger mer än beloppet för RUT-avdrag. De hushåll som gör ROT-avdrag har högre inkomst än dem som inte gör avdrag.

I det förra numret av Valfärd, nr 1/2011 skrev vi en artikel om RUT-avdraget. Nu har turan kommit till ROT-avdraget. Möjligheten att göra ROT-avdrag fanns senast år 2005 och 2006, och återinfördes 2009.

RUT- och ROT-avdragen fungerar skattetekniskt på samma sätt. Man anlitar ett företag för en tjänst och får en skattereduktion på halva arbetskostnaden. Det gemensamma formella namnet för avdragen är Skattereduktion för husarbete.

Men det finns också skillnader mellan ROT och RUT. En

viktig skillnad är att alla har möjlighet att göra RUT-avdrag för hushållsarbete. För att göra ROT-avdrag däremot krävs att man äger ett småhus, en bostadsrätt eller ett fritidshus. Man kan alltså inte få ROT-avdrag för reparationer i sin hyresrätt.

En annan skillnad mellan avdragen är att ROT-avdraget är betydligt större, både när det gäller antalet personer som har gjort avdraget och det totala beloppet. År 2010 var det 325 000 personer som gjorde RUT-avdrag och 870 000 som gjorde ROT-avdrag. Den to-

Skillnaden mellan ett avdrag och en skattereduktion

FAKTA

RUT- och ROT-avdragen är egentligen inga avdrag. De är skattereduktioner. Vad är då skillnaden mellan att göra ett avdrag i deklarationen och att få en skattereduktion?

Ett avdrag, till exempel för resor till och från arbetet, innebär att den beskattningsbara förvärsinkomsten, det vill säga det belopp som skatten ska beräknas på, minskar och därmed blir också skatten lägre. När det gäller avdrag avgör skattesatsen och inkomstens storlek hur mycket lägre skatten blir. En person som har hög inkomst betalar en större andel av sin inkomst i skatt än vad en person med låg inkomst gör. Om dessa två personer gör lika stora avdrag får den som har hög inkomst en större sänkning av skatten än den som har låg inkomst.

En skattereduktion däremot sänker skatten utan att påverka den beskattningsbara förvärsinkomsten. Detta innebär att alla som får en skattereduktion på exempelvis 1 000 kronor får sin skatt sänkt med 1 000 kronor, oavsett vilken inkomst man har. Det är således ingen fördel att i ett hushåll välja att låta den person som har högst inkomst ta upp skattereduktionen i sin deklaration.

För att kunna få skattereduktion för ROT krävs, utöver att man har fyllt 18 år och äger sin bostad, att man har betalat in tillräckligt med skatt under året för att det ska täcka det belopp man begär avdrag på. Man kan inte få mer i skattereduktion än man skulle ha betalat i skatt.

tala skattereduktionen för husarbete var 14,4 miljarder kronor. ROT-avdraget stod för drygt 90 procent av denna

summa. Uppgifterna för 2010 är preliminära och kan inte redovisas efter inkomstnivå

eller hushållstyp, men för år 2009 är det möjligt.

NÄRMARE 60 PROCENT av befolkningen (18 år och äldre) ägde sin bostad eller sitt fritidshus 2009 och hade därmed möjlighet att anlita hantverkare och göra ROT-avdrag för det. Av dessa drygt fyra miljoner personer var det 15 procent som faktiskt gjorde ROT-avdrag.

Bland dem som bor i småhus var andelen med avdrag störst. Där gjorde 19 procent avdrag jämfört med 7 procent av dem med bostadsrätt och 12 procent av dem som endast har fritidshus. Att avdrag är mindre vanligt om man har bostadsrätt kan bero på att man i en bostadsrätt endast får göra avdrag för arbete inne i bostaden. Åtgärder som gäller de delar av bostaden som bostadsrättsföreningen har ansvar

för kan den boende inte göra avdrag för.

Bland de yngsta och de äldsta i befolkningen är det färre som har möjlighet till avdrag. Yngre personer har ännu inte köpt någon bostad och de äldsta har i många fall sålt sin. Mindre än 20 procent i åldrarna 18–24 år och mindre än 40 procent i åldrarna 25–29 år äger sitt boende eller har ett fritidshus. I åldrarna 40–69 år ligger andelen kring 70 procent och bland dem över 75 år på drygt 50 procent. Andelen som gör avdrag av dem som har möjlighet till det är också mindre bland de yngre och de äldre.

Det är vanligare att män gör ROT-avdrag än att kvinnor gör det. 17 procent av männen som kunde göra avdrag gjorde det jämfört med 12 procent av kvinnorna.

Sammanboende gör ROT-avdrag i större utsträckning än ensamstående. Det gäller oavsett om det finns barn i hushållet eller inte. Över 80 procent av de sammanboende har möjlighet att göra ROT-avdrag. Bland ensamstående är det färre än hälften. Sammanboende gör också avdrag i större utsträckning än ensamstående. Av dem som hade möjlighet att göra avdrag låg andelen bland sammanboende på cirka 30 procent och bland ensamstående kring 12 procent.

NÄR MAN STUDERAR KONSUMTION av varor och tjänster i relation till inkomster väljer man ofta att se till hushållets samlade inkomster. De hushåll som äger sitt boende och därför har möjlighet att göra ROT-avdrag har i genomsnitt högre inkomster än de hushåll som inte har

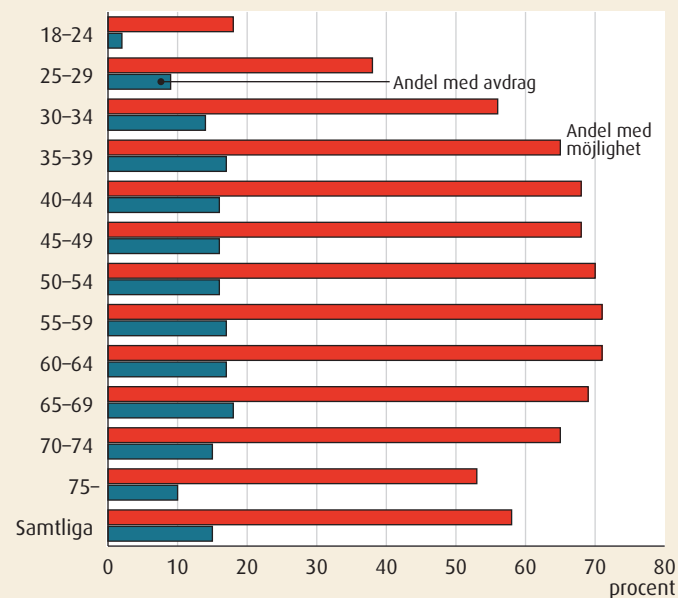
den möjligheten. Dessutom hade de hushåll som faktiskt gjorde ROT-avdrag högre inkomst än de som hade möjlighet till, men inte gjorde något avdrag.

DET MAXIMALA BELOPPET för ROT-avdrag är 50 000 kronor per person och år. De allra flesta har dock gjort avdrag på betydligt lägre belopp. Medelbeloppet var 15 000 kronor, och var tredje person hade ett avdrag på mindre än 5 000 kronor. För var tionde av dem som gjorde avdrag låg beloppet på över 40 000 kronor. Det är inga större skillnader mellan boende i småhus, bostadsrätt och fritidshusägarna när det gäller storleken på avdraget.

Personer med högre inkomst hade större ROT-avdrag än personer med lägre inkomst. Som exempel hade personer

Få unga har ROT-avdrag

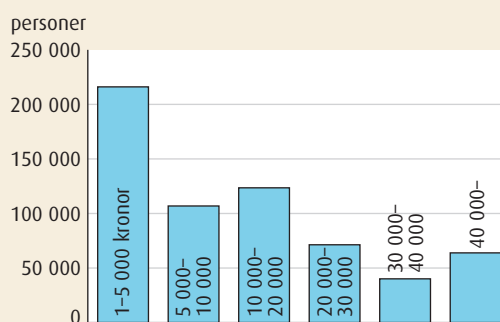
Andelen med möjlighet till ROT-avdrag och andelen som gjort avdrag, efter ålder, 2009

Andelen som har möjlighet att göra ROT-avdrag är högst kring 60-årsåldern. Andelen som gör ROT-avdrag av dem som har möjlighet till det är störst de första åren efter pension. Skillnaderna mellan olika åldrar är små bortsett från de yngsta och de äldsta som ligger på lägre nivåer.

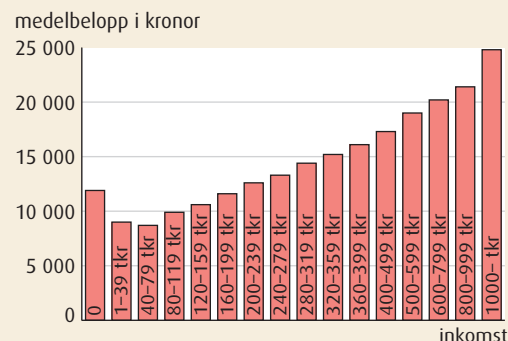
Många har små ROT-avdrag

Antal personer med ROT-avdrag efter avdragets storlek, 2009

Ju högre inkomst desto större avdrag

Medelbelopp för ROT-avdrag för dem som gjort avdrag, efter inkomst, 2009

med en inkomst på 200 000 kronor ett avdrag på i genomsnitt 12 000 kronor, medan de som hade en inkomst på 600 000 kronor hade ett avdrag på i snitt 20 000 kronor.

ANDELEN SOM har möjlighet att göra ett ROT-avdrag varierar kraftigt mellan kommunerna. Skillnaderna beror främst på hur bostadsbeståndet ser ut. Om det finns många hyresrätter i en kommun minskar den andel av befolkningen som har rätt till avdrag. Vallentuna var den kommun där störst andel personer hade möjlighet att göra ROT-avdrag, 79 procent. I Sundbyberg var andelen lägst, 42 procent.

Danderyd är den kommun där störst andel av dem som kunde göra ett ROT-avdrag också gjorde det, 27 procent. Andelen var lägst i Haparanda, 6 procent.

ROT vanligt bland sammanboende

Antalet hushåll efter möjlighet och nyttjande av ROT-avdrag, 2009

	Antal hushåll	Fördelning i procent		
		Ej möjlighet till ROT-avdrag	Möjlighet men ej gjort ROT-avdrag	Gjort ROT-avdrag
Sammanboende med barn	820 000	20	60	20
Sammanboende utan barn	1 000 000	15	65	19
Ensamstående med barn	260 000	53	41	6
Ensamstående utan barn	2 730 000	52	42	5

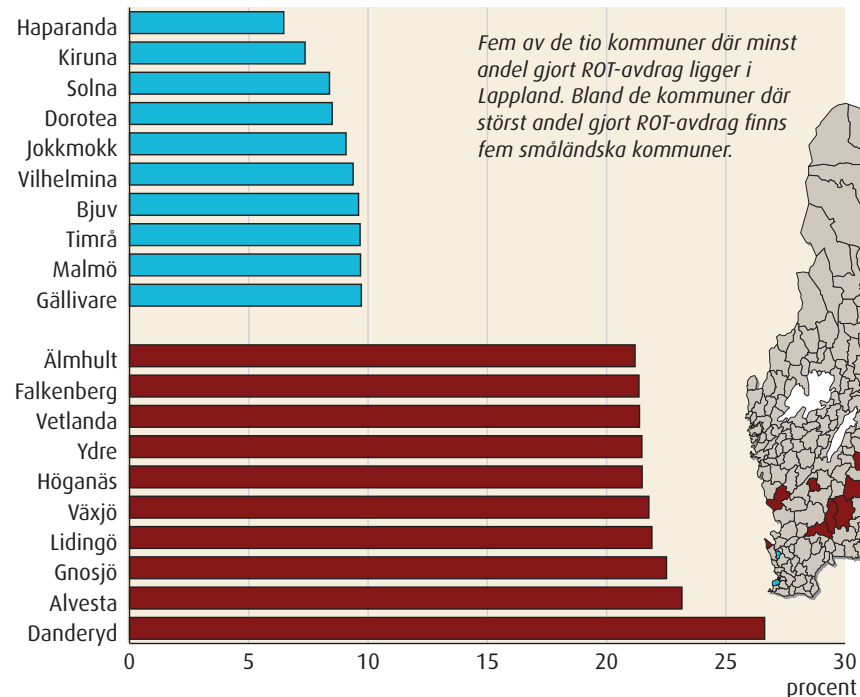
Högre inkomst bland dem med ROT-avdrag

Medianinkomst i kronor efter hushållstyp, möjlighet och nyttjande av ROT-avdrag, 2009

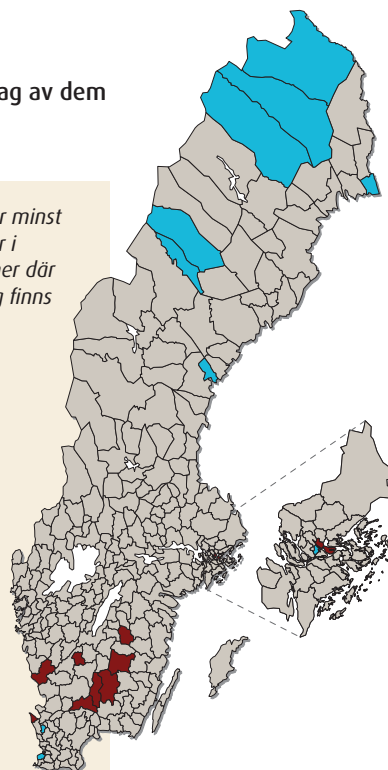
	Medianinkomst i kronor		
	Ej möjlighet till ROT-avdrag	Möjlighet men ej gjort ROT-avdrag	Gjort ROT-avdrag
Sammanboende med barn	410 000	594 000	681 000
Sammanboende utan barn	362 000	509 000	605 000
Ensamstående med barn	203 000	294 000	357 000
Ensamstående utan barn	174 000	247 000	313 000

ROT vanligt i Småland

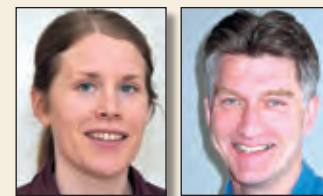
De tio kommuner där störst respektive minst andel har gjort ROT-avdrag av dem med möjlighet att göra avdraget, 2009

Fem av de tio kommuner där minst andel gjort ROT-avdrag ligger i Lappland. Bland de kommuner där störst andel gjort ROT-avdrag finns fem småländska kommuner.

Författare

Lovisa Sköld och Hans Heggemann arbetar med ekonomisk välfärdsstatistik på SCB

Lovisa Sköld
tfn: 019-17 64 74
e-post: lovisa.skold@scb.se

Hans Heggemann
tfn: 019-17 68 10
e-post: hans.heggemann@scb.se

Många söker sin drömutbildning flera gånger

Hälften av nybörjarna på utbildningarna till läkare och veterinär har sökt samma utbildning tidigare utan att komma in. Även på utbildningar till arkitekt, jurist och psykolog är det många nybörjare som sökt samma utbildning tidigare.

Andelen studenter som går direkt från gymnasieskolan till högskolan är jämförelsevis låg i Sverige. Bara ungefär en tredjedel av nybörjarna på program i högskolan hösten 2009 hade lämnat gymnasieskolan samma år. En av många anledningar till att senarelägga högskolestudierna är att man sökt en utbildning, men inte blivit antagen.

PÅ MÅNGA POPULÄRA utbildningar är det en hög andel nybörjare som sökt samma utbildning tidigare. De åtta utbildningar som har högst andel nybörjare som sökt tidigare kallar vi här för "högstatusprogram", just för att många är beredda att söka flera gånger för att bli antagna. Intagningspoängen på de åtta utbildningarna var höga, både räknat i högskoleprovsresultat och i betyg. Tillsammans hade de åtta programmen drygt 2 000 nybörjare 2009, varav ungefär hälften började på juristprogrammet.

Komvux-studier var vanligt bland dem som sökt någon av de åtta högstatusutbildningarna tidigare. 43 procent av dem hade läst på komvux, jämfört med 31 procent av andra pro-

gramnybörjare som haft uppehåll i studierna efter gymnasiet. Andelen som läst i komvux varierar inom gruppen, från 85 procent av psykologstudenterna till 21 procent av de som läser till brandingenjörer.

MÅNGA SÖKER flera gånger för att lyckas bli antagna till högstatusprogrammen. Därmed uppkommer frågan om tiden mellan gymnasiet och

högskolan blir längre för dessa studenter jämfört med de på andra program. Man kan förmodligen anta att en stor del av dem som tidigare sökt utan att bli antagna, också skulle ha påbörjat sina studier tidigare om de haft möjligheten. De som sökt in tidigare är äldre än de som söker för första gången på nästan alla program. Trots att det är så stor andel som sökt in tidigare på hög-

statusprogrammen, är inte medelåldern högre bland nybörjarna på dessa utbildningar än på andra utbildningsprogram, förutom på veterinär-, psykolog- och sjökaptensprogrammet. Det beror på att både de som sökt tidigare och de som söker för första gången är yngre i genomsnitt på högstatusprogrammen än på andra program.

Många söker igen till populära utbildningar

Andel programnybörjare höstterminen 2009 som sökt samma utbildning tidigare utan att blivit antagna, efter den examen utbildningen leder till

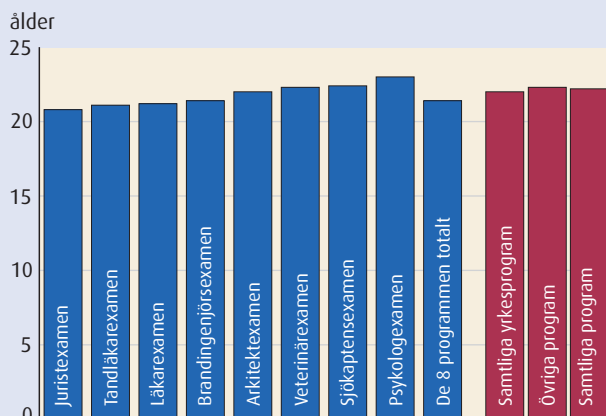
procent

Hälften av de nya studenterna på läkarutbildningen har sökt den tidigare.

Unga juristikstudenter

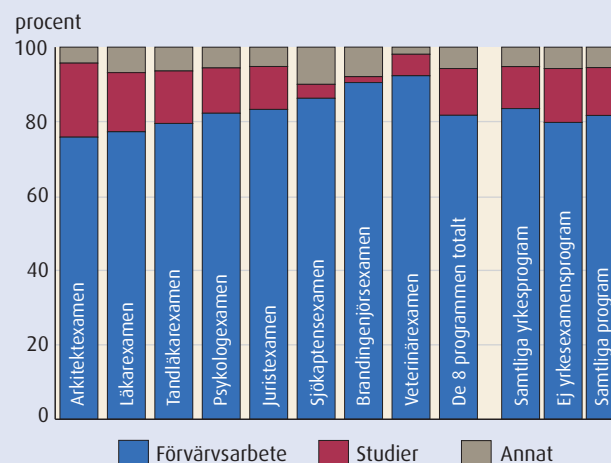
Genomsnittlig ålder för programnybörjare, efter den examen utbildningen leder till, höstterminen 2009

Trots att många sökt samma program tidigare är nybörjarna på jurist- och läkarutbildningen i genomsnitt yngre än nybörjare på andra högskoleprogram.

Vanligt att veterinärstudenter arbetar före utbildningen

Huvudsaklig inkomstkälla 2008 för nybörjare hösten 2009 som lämnat gymnasieskolan 2008 eller tidigare

Förvärsarbete var den viktigaste inkomstkällan 2008 för nybörjare hösten 2009 som lämnat gymnasieskolan våren 2008 eller tidigare.

FAKTA

Studien omfattar nybörjare på utbildningsprogram på högskolan hösten 2009. Nybörjarna var 25 år eller yngre och hade lämnat gymnasieskolan år 2002 eller senare och inte tidigare studerat i ett annat program på högskolan.

ARBETE är den absolut vanligaste inkomstkällan under tiden mellan gymnasiet och högskolan. Av de nybörjare som hade minst ett års uppehåll efter gymnasieskolan var det 82 procent som hade arbete som huvudsaklig inkomstkälla 2008. Det därefter vanligaste alternativet studie-medel.

Det är stora skillnader mellan de olika högstatusut-

bildningarna när det gäller typ av försörjning året före studiестarten. För nybörjare på arkitekt- och läkarprogrammen var andelen som arbetade år 2008 lägst, med 76 respektive 77 procent. Studier var istället vanligt. Bland dem som började studera för brandingenjörs- och veterinärexamen var det högst andel som arbetat, 90 respektive 92 procent. ■

Författare

Andreas Svenning och Andreas Frodell arbetar med utbildningsstatistik på SCB

Andreas Svenning
tfn: 019-17 66 04
e-post: andreas.svenning@scb.se

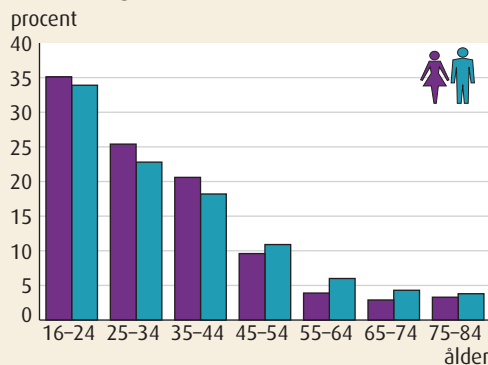
Andreas Frodell
tfn: 019-17 63 39
e-post: andreas.frodell@scb.se

Trångboddheten i Sverige minskar

Trångboddhet vanligt bland...

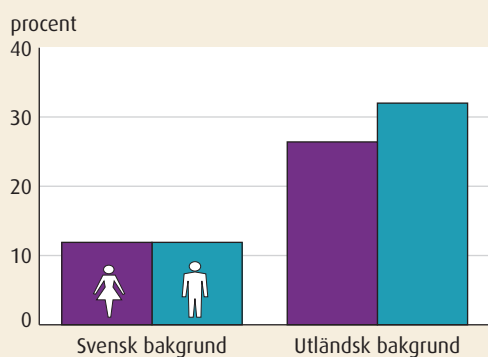
...unga

Andel trångbodda efter ålder, 2008-2009

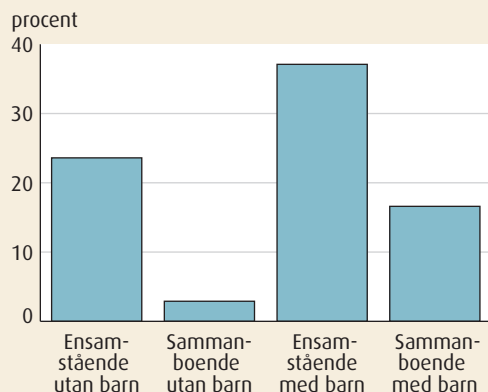
...personer med utländsk bakgrund

Andel trångbodda efter svensk och utländsk bakgrund, 2008-2009

...ensamstående

Andel trångbodda efter hushållstyp, 2008-2009

Trångboddheten har minskat från 20 till 15 procent sedan 1980. Vanligast är det att bo trångt bland yngre och ensamstående och i storstadsområdena. I Stockholm, Göteborg och Malmö med förorter räknas var femte person som trångbodd.

I Sverige finns en definition på trångboddhet som säger att ett hushåll ska ha en bostad med kök, vardagsrum samt ett sovrum för varje hushållsmedlem, undantaget sammanboende par som förväntas dela sovrum. Har man en bostad som är mindre än så räknas man som trångbodd. Eftersom även hushåll som enbart består av en person förväntas ha ett separat sovrum räknas alltså samtliga hushåll som bor i ett rum och kök som trångbodda, enligt det här sättet att definiera trångboddhet. Uppgifter från Boverket visar att ungefär två tredjedelar av de trångbodda hushållen är ensamboende, vilket alltså innebär att de bor i en etta.

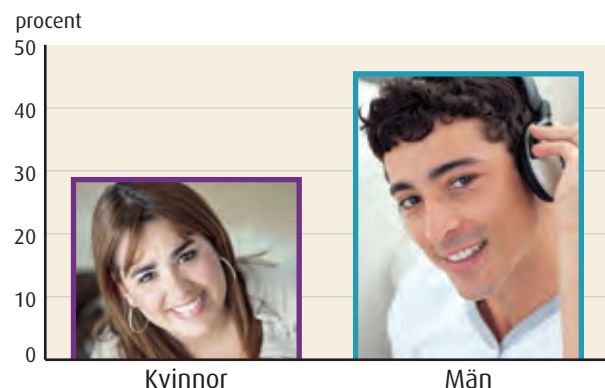
Enligt det här sättet att räkna är 15 procent av Sveriges

befolkning trångbodda. Sedan år 1980 har trångboddheten minskat med 5 procentenheter, från 20 till 15 procent. Personer som är 55 år eller äldre är i minst utsträckning trångbodda. De kan ha andra ekonomiska förutsättningar än yngre, och de kanske också bor kvar i samma bostad även när barnen flyttat ut, vilket ger dem en högre utrymmesstandard.

VANLIGAST är trångboddhet bland yngre. Ungefär var tredje person mellan 16 och 24 år och var fjärde 25-34-åring räknas som trångbodd. Många 16-24-åringar bor fortfarande hemma. Av de som faktiskt har ett eget boende är troligen andelen trångbodda ännu högre. En förklaring till att trångboddhet är vanligast

Vanligare att killar bor kvar hos föräldrarna

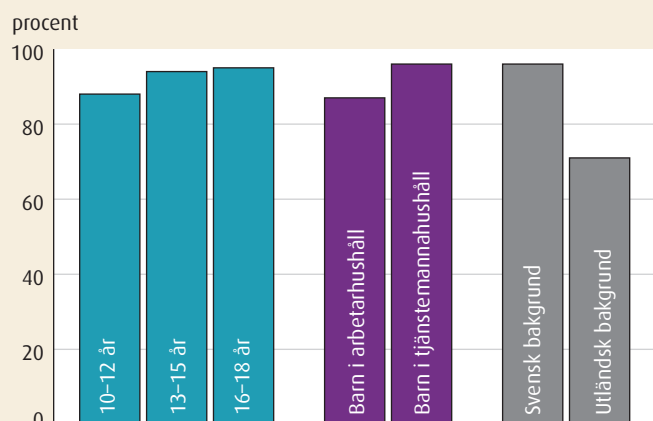
Andel kvarboende i hemmet, 20-24 år, 2008-2009

Kvinnor flyttar i genomsnitt hemifrån ett år tidigare än män.

Vanligt att barn har ett eget rum

Andel barn som har ett eget rum. Barn 10–18 år, 2008–2009

bland yngre är att unga i större utsträckning studerar, eller just kommit in på arbetsmarknaden, och därför inte har ekonomiska förutsättningar för att köpa eller hyra en större bostad. Att många yngre räknas som trångbodda då de bor i ett studentrum eller i en enrumslägenhet är kanske heller inte att betrakta som något problem, utan en naturlig fas i livet.

Att ungdomar i gymnasieåldern bor kvar hemma är inte så konstigt. Bland unga vuxna i åldern 20–24 år är det också många som fortfarande bor kvar hos föräldrarna. Det skiljer sig dock mellan könen och mellan boende i olika kommungrupper. 29 procent av kvinnorna och 45 procent av männen i den här åldern bor fortfarande hemma hos föräldrarna. Att en större andel män bor kvar hemma beror på att kvinnor i allmänhet flyttar

hemifrån ungefär ett år tidigare än män. Det är vanligare att unga bor kvar hemma i storstadsområdena Stockholm, Göteborg och Malmö med tillhörande förorter jämfört med andra större städer och pendlingskommuner. Övriga kommuner ligger på en nästan lika hög nivå som i storstadsområdena. Att en stor andel unga bor kvar hos föräldrarna kan bero på att man ännu inte känner något behov av att flytta. Andra faktorer som inverkar kan vara tillgången på bostäder och de ungas ekonomi.

Om man tittar på hela befolkningen så är trångboddhet vanligast i storstadsområdena, alltså samma områden där det också är vanligast att unga bor kvar hos sina föräldrar. I Stockholm, Göteborg och Malmö med förorter räknas var femte person som trångbodd. I större städer och pendlingskommuner är andelen trångbodda 14 procent, och i övriga kommuner 10 procent.

TRÅNGBODDHET ÄR OLIKA vanlig i olika slags bostäder. Det är vanligare med trångboddhet bland boende i flerbostadshus än bland boende i småhus.

Även om trångboddhet är relativt vanligt i barnfamiljer så har mer än nio av tio barn i åldern 10–18 år ett eget rum. I Undersökningarna av barns levnadsförhållanden (Barn-ULF) får barn själva berätta om de har ett eget rum. Det är vanligare att äldre barn har eget rum än att yngre har det. Barn med svensk bakgrund har i större utsträckning än barn med utländsk bakgrund ett eget rum, och barn i tjänstemannahushåll har i större utsträckning än barn i arbetarhushåll eget rum.

Att så många barn har eget rum, trots att trångboddhet är relativt vanligt bland barnfamiljer, kanske kan bero på att barnen som intervjuas är 10 år och äldre. Det är troligt att familjer i större utsträckning prioriterar att äldre barn ska få ett eget rum, jämfört med yngre barn. En annan möjlig förklaring är att barnen får eget rum, och att föräldern/föräldrarna sover i vardagsrummet.

FAKTA

Trångboddhet

Det första måttet på trångboddhet (norm 1) kom på 1940-talet. Enligt det måttet fick det vara högst två boende per rum, köket oräknat, för att hushållet inte skulle räknas som trångbott. På 1960-talet kom en ny norm på trångboddhet (norm 2). Gränsen var fortfarande två boende per rum, men med kök och vardagsrum oräknat. 1974 formulerades norm 3 med syftet att varje barn skulle ha ett eget rum. Enligt denna norm räknas ett hushåll som trångbott om det finns mer än en boende per rum, kök och vardagsrum oräknat. Samboende vuxna förväntas dock dela sovrum.

Enligt norm 3, som används i artikeln, behöver ett hushåll med en eller två vuxna och två barn 4 rum och kök för att inte räknas som trångbotta. Ett hushåll som består av en eller två vuxna behöver 2 rum och kök.

Detta hänger samman med att en stor andel av de trångbodda hushållen bor i enrumslägenheter i flerbostadshus. Bland boende i hyreslägenheter finns överlag få stora bostäder att tillgå. Endast ett par procent av hyreslägenheterna består av 5 eller fler rum. Bland boende i flerbostadshus är trångboddhet vanligare bland de som bor i hyresrätt jämfört med de som bor i bostadsrätt.

Personer med utländsk bakgrund är oftare trångbodda än personer med svensk bakgrund. Det gäller särskilt män med utländsk bakgrund.

Även hushållstypen har samband med hur vanligt det är med trångboddhet. Vi har redan konstaterat att ensamstående oftare är trångbodda än sammanboende. Det gäller oavsett om det finns barn i hushållet eller inte. En anledning till att ensamstående och personer med utländsk bakgrund i större utsträckning är trångbodda kan vara de ekonomiska förutsättningarna. Ensamstående och personer med utländsk bakgrund har ofta en lägre ekonomisk standard, vilket även kan påverka möjligheten att ha en rymlig bostad. ■

Författare

Izabela Krajewska

var under hösten 2010/våren 2011 praktikant och arbetade med undersökningar av levnadsförhållanden på SCB

För mer information om artikeln kontakta Philip Andö
tfn: 08-506 944 23
e-post: philip.ando@scb.se

Lästips

Trångboddhet –
skillnaderna kvarstår
PM Boverket, 2004

Ungdomars flytt hemifrån
SCB, 2008

Nästan var femte EU-medborgare är trångbodd

FAKTA

Uppgifterna från Eurostat, EU:s statistikbyrå, skiljer sig från de uppgifter om trångbodda i Sverige som presenterades på föregående sidor. Uppgifterna från Eurostat bygger på hela befolkningen, medan uppgifterna från Undersökningarna av levnadsförhållanden (ULF) avser personer som är 16 år och äldre.

Eurostats uppgifter gäller enbart år 2009, medan uppgifterna från ULF avser år 2008–2009 sammanslaget. För att ge en god jämförelse mellan länderna använder vi här uppgifter om Sverige som hämtas från Eurostat, och därmed är jämförbara mellan samtliga EU-länder.

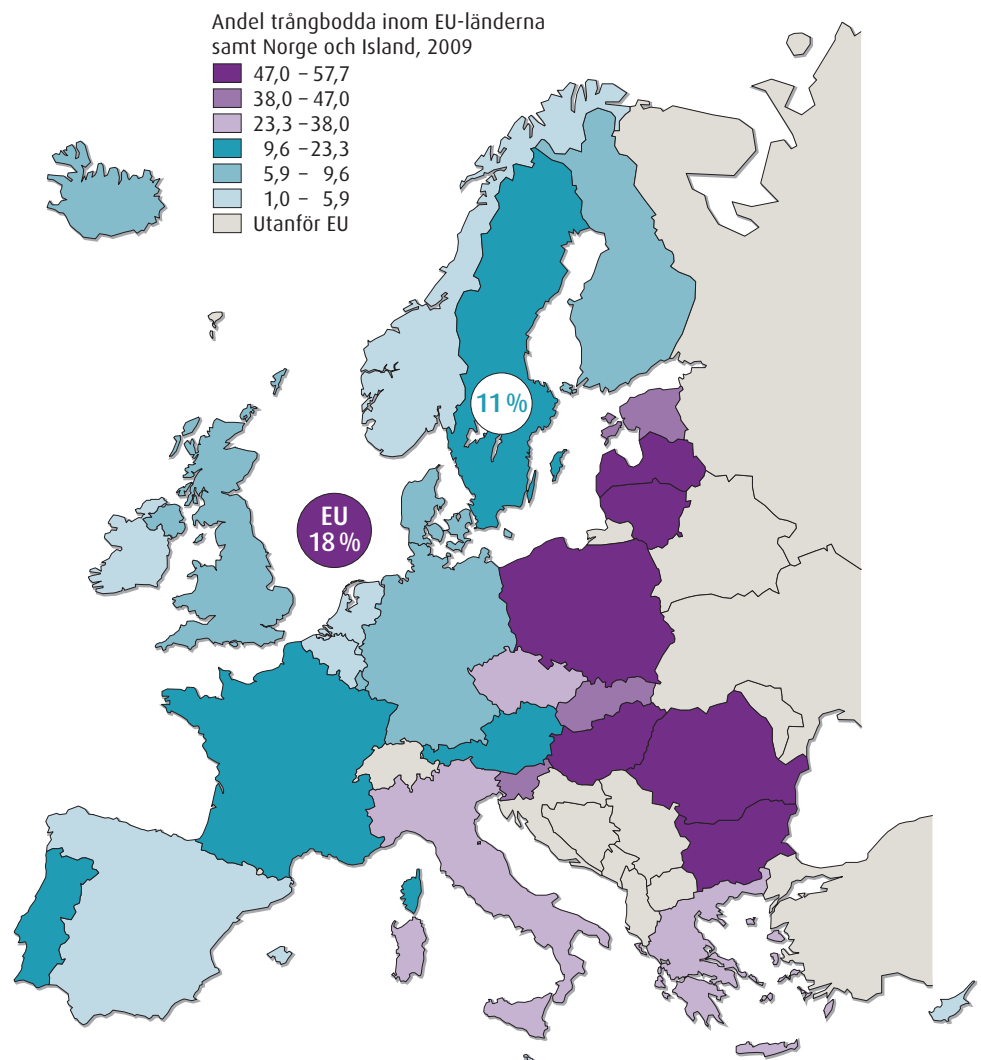
Lästips

Boendesituationen i Europa
SCB, 2011

Läs mer om trångboddhet i Sverige

← sid 8–9

Jämfört med länderna i EU har Sverige en lägre andel trångbodda än genomsnittet. Vanligast är trångboddhet i EU:s nya medlemsländer.

I ett europeiskt perspektiv ligger Sverige under genomsnittet vad det gäller trångboddhet. Genomsnittet för EU:s 27 medlemsländer är att 18 procent av den vuxna befolkningen är trångbodda, medan an-

delen i Sverige är knappt 11 procent. Trångboddheten inom EU visar ett tydligt mönster, där många av EU:s nya medlemsländer har en hög andel trångbodda. I flera av dessa länder räknas ungefär

halva befolkningen som trångbodda. Bland övriga EU-länder är andelen trångbodda betydligt lägre. Allra lägst andel trångbodda har Cypern och Nederländerna. ■

Kan yrket förklara skilsmässan?

Efter tio års förhållande har knappt två av tio par separerat. Faktorer som ålder och utbildningsnivå har stor betydelse för vilka som går skilda vägar. När man tittar närmare på olika yrkesgrupper återspeglas utbildningsnivåns betydelse för en lång relation. Brandmäns äktenskap slutar oftare i skilsmässa än biologers.

VILL DU ATT DITT FÖRHÅLLANDE SKA HÅLLA?

Vänta då med att bilda par tills du fyllt 30 år och skaffat en hög utbildning och se dessutom till att hitta en jämngammal partner med en utbildning på samma nivå som du själv. Det är slutsatsen av en studie som omfattar de 160 000 par som bildades 1999–2001.

När det gäller skilsmässor och separationer är det vanligt att peka på samband mellan olika demografiska faktorer och skilsmässofrekvens. I Sverige ökar risken för separation om parterna är unga vid förhållandets start. Tre av tio par vars medelålder var under 25 år vid parbildningen, separerade under den aktuella perioden. Andelen separationer minskar sedan ju högre medelåldern var vid parbildningen.

EN ANNAN FAKTOR som ökar risken för separation är stor skillnad i ålder. Vart fjärde par där det skiljde mer än tio år i ålder mellan parterna hade separerat före 2010. Om skillnaden däremot var mindre än tre år var nästan nio av tio fortfarande ett par.

Ytterligare en viktig faktor som ökar risken för separation är att parterna har olika utbildningsnivå. Dessutom är skilsmässor och separationer betydligt vanligare bland par som har låg utbildning. Av de par där båda parterna endast hade grundskoleutbildning hade ungefär tre av tio gått skilda vägar, medan endast 12 procent av de högtbildade paren hade separerat.

HUR SER DÅ andelen separationer och skilsmässor ut för olika yrkesgrupper? Det är

vanligast att separera bland personer inom yrkesgruppen "Säkerhetspersonal". Här ingår yrken som brandman, väktare och ordningsvakter samt kriminalvårdare. Drygt var fjärde person inom denna yrkesgrupp som ingick i något av de par som bildades 1999–2001 hade separerat eller tagit ut skilsmässa före 2010. Hög andel som separerar finns även bland dem som arbetar inom "Kök och restaurang", "Service", "Bygg, fabrik och gods" samt "Renhållnings- och återvinningsarbete". Yrkena med störst andel skilsmässor ställer i de flesta fall inte krav på hög utbildning.

Lägst andel separationer har yrkesgruppen "Specialister inom biologi, jord- och skogsbruk". Endast en person av tio inom denna yrkesgrupp hade separerat från sin partner vid mätperiodens slut. Andra yr-

Par som träffats tidigt har hög risk för skilsmässa

Separationer och skilsmässor bland par som bildats 1999 till 2001 och andel av dessa par som separerat före 2010

	Antal par 1999–2001	Andel separationer före 2010
Typ av familj		
Sambo	105 500	17
Gifta	52 000	16
Registrerat partnerskap	500	39
Partnerns medelålder vid "parbildning"		
< 25 år	4 300	30
25–29 år	42 300	18
30–34 år	64 000	16
35–39 år	30 500	17
40 eller äldre	16 900	16
Åldersskillnad vid "parbildning"		
< 3 år	79 200	15
3–5 år	48 300	17
6–9 år	21 700	16
10 år eller mer	8 800	25
Utbildning		
Båda förgymnasial	2 000	29
Båda eftergymnasial	46 000	12
En eftergymnasial	91 200	16
Samma utbildningsnivå	98 000	14
Ej samma utbildningsnivå	60 000	18
Yrke		
Samma yrke	15 800	18
Ej samma yrke	142 200	17
Total antal par	158 000	17

Andelen separationer minskar ju högre medelåldern var när man träffades.

kesgrupper med låg andel separerade är "Civilingenjörer och arkitekter", "Lantmästare och skogsmästare" samt "Fysiker, matematiker och statistiker". Gemensamt för yrkesgrupperna med låg andel skilsmässor är att de kräver högskoleutbildning.

DET FINNS OCKSÅ SAMBAND mellan könsfördelningen i en yrkesgrupp och andelen separationer. Separation är vanligare bland par där någon arbetar i ett yrke där det egna könet är i minoritet. Störst andel separerade män finns i yrkesgrupperna "Arbete inom kök och restaurang", "Städare" samt "Övriga skötare, vårdare och omsorgspersonal". Inom dessa yrkesgrupper arbetar betydligt fler kvinnor än män. Bland kvinnor är andelen separerade störst inom de mansdominerande yrkesgrup-

perna "Transport- och maskinförarbete", "Målare och svetsare" samt "Renhållnings- och återvinningsarbete".

ÄR UTGÅNGSLÄGET för att ett förhållande ska hålla bättre om personerna är lika varandra? Andra studier har visat att det är vanligt att inleda ett förhållande med någon man liknar i fråga om värderingar och intressen. Är risken för separation mindre om personerna dessutom har samma yrke? Det är lite olika. Läkare håller ihop. I alla fall bland de läkare som bildade ett par mellan 1999 och 2001. Endast vart tionde av dessa par hade separerat efter cirka tio år. En annan vanlig yrkeskombination bland par där båda arbetar inom samma yrke är "Övriga skötare, vårdare och omsorgspersonal". Av dessa par hade nästan vart tredje separerat.

FAKTA

Uppgifterna i artikeln bygger på bearbetningar av SCB:s yrkesregister och registret över totalbefolkningen (RTB). I studien ingår endast förvärvsarbete med en yrkesuppgift som kan sammanföras med det arbetsställe varifrån personen har fått sin förvärvsinkomst.

Med parbildning avses antingen giftermål, samboförhållande med gemensamma barn eller registrerat partnerskap som inletts under åren 1999–2001. Ogifta sambor utan gemensamma barn ingår inte eftersom de inte kan identifieras via registerbearbetningar.

Med separation menas en isärfllyttning bland sambor medan skilsmässa innebär ett av domstol upplöst äktenskap. Även registrerade partnerskap upplöses genom domstolsbeslut.

Yrkestillhörigheten avser det yrke personen hade vid parbildningen.

Lästips

Vanligt att träffas på jobbet? *Jenny Hedström, Valfärd 1 16–17, 2011.*

Jämställdhetens pris "Skilsmässor och ekonomi" – Magdalena Norberg-Schönfeldt & Magnus Wikström, i Grönlund, Anne, Halleröd, Björn (red)

Socioeconomic Differentials in Divore Risk by Duration of Marriage – *Marika Jalovaara.* Demographic research 7 (16) 537-564.

Författare

Andreas Raneke

arbetar med demografisk analys på SCB
tfn: 08-506 944 83
e-post: andreas.raneke@scb.se

Fler separationer inom yrken med låg utbildning...

De tio yrkesgrupper som har högst andel separationer och skilsmässor före 2010, bland par som bildats 1999 till 2001

Yrkesgrupp	Antal personer	Andel separerade	Andel män i yrket vid parbildning
Säkerhetspersonal	2 400	26	76
Arbete utan krav på utb. inom kök och restaurang	1 900	25	13
Arbete utan krav på utb. inom service	1 600	25	63
Städare	3 000	24	22
Arbete utan krav på utb. inom bygg, fabrik och gods	2 900	24	64
Arbete utan krav på utb. inom renhållnings och återvinningsarbetare	500	23	92
Transport- och maskinförarbete	7 200	23	93
Kockar, hovmästare, servitörer m.fl.	3 500	23	34
Kundinformatörer	3 000	22	13
Gruvarbetare och stenhuggare	140	22	96

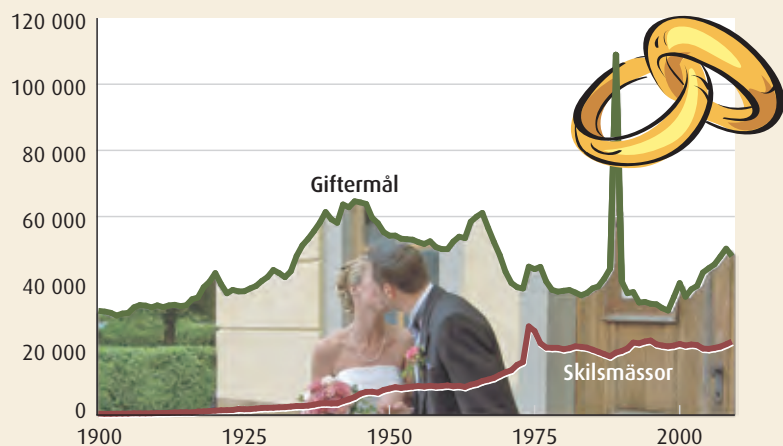
...men högtbildade håller ihop

De tio yrkesgrupper som har lägst andel separationer och skilsmässor före 2010, bland par som bildats 1999 till 2001

Yrkesgrupp	Antal personer	Andel separerade	Andel män i yrket vid parbildning
Specialister inom biologi, jord- och skogsbruk	400	10	50
Civilingenjörer, arkitekter m.fl.	8 000	11	72
Lantmästare, skogsmästare m.fl.	300	11	54
Fysiker, matematiker, statistiker	1 200	11	56
Förskollärare, fritidspedagoger och barnskötare	9 000	11	8
Grundskollärare	10 200	11	21
Ingenjörer och tekniker	13 500	12	79
Jurister	2 000	12	51
Biomedicinska analytiker	730	12	11
Läkare, tandläkare, veterinärer, apotekare m.fl.	4 600	12	49

20 000 skilsmässor per år

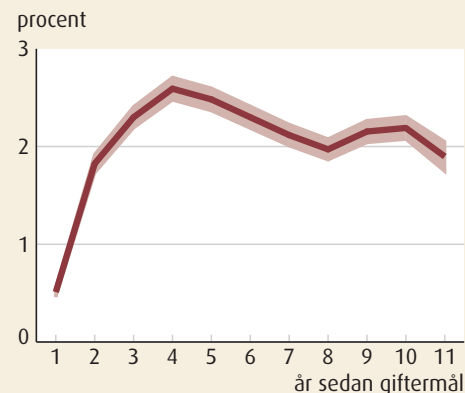
Antalet giftermål och skilsmässor. 1900–2009

Under 1989 var det rekordmånga vigslar. Anledningen var att änkepensionen avskaffades från och med 1 januari 1990. De som inte var gifta innan detta datum har inte rätt till änkepension om maken avlider. Många sambopar gifte sig därför innan lagändringen trädde i kraft. Under 1974 och 1975 var antalet skilsmässor som störst. Ökningen från tidigare år beror delvis på ändringar i skilsmässolagen. Ändringarna innebar bland annat att det gick fortare att få skilsmässa beviljad från den dag makarna bestämt sig.

Skilsmässa vanligast under fjärde året

Risk för skilsmässa efter tid sedan giftermålet

Diagrammet visar risken för skilsmässa efter antal år sedan giftermålet. Efter cirka 3,5 år är risken för skilsmässa som högst, därefter avtar risken för att återigen stiga efter cirka 8 år. Fältet kring kurvan i figuren visar osäkerheten i skattningen.

Olika bakgrund:

Högre risk för skilsmässa

Högst risk för skilsmässa har par där en av personerna är född utomlands och den andra är född i Sverige. Risken är lägst för par där båda antingen är födda utomlands eller i Sverige med föräldrar som är födda i Sverige.

I Sverige började SCB, eller Tabellverket som det då hette, att registrera skilsmässor år 1831. Detta första år registrerades 95 skilsmässor och länge var skilsmässor ovanliga. År 1917 noterades för första gången fler än 1 000 skilsmässor, 1944 fler än 5 000 och 1966 fler än 10 000. Sedan mitten av 70-talet har antalet legat kring 20 000 per år. Sverige har i dag en relativt hög andel skilsmässor jämfört med andra

länder. Detta beror bland annat på att vi har en av de mest liberala äktenskapslagstiftningarna.

NÄR DET GÄLLER ÄKTENSKAP talar man ibland om treårskrisen och sjuårskrisen men detta överstämmer bara till viss del med hur det faktiskt ser ut när det gäller skilsmässor. Skilsmässorisken är som högst cirka tre och ett halvt år efter giftermålet. Därefter sjunker

risknivån för att nå en ny topp efter cirka tio år.

SCB HAR GJORT en studie som visar hur risken för skilsmässa i Sverige varierar mellan personer som är födda i Sverige och personer som är födda utomlands samt skillnader i bakgrund vad gäller deras föräldrars födelseland.

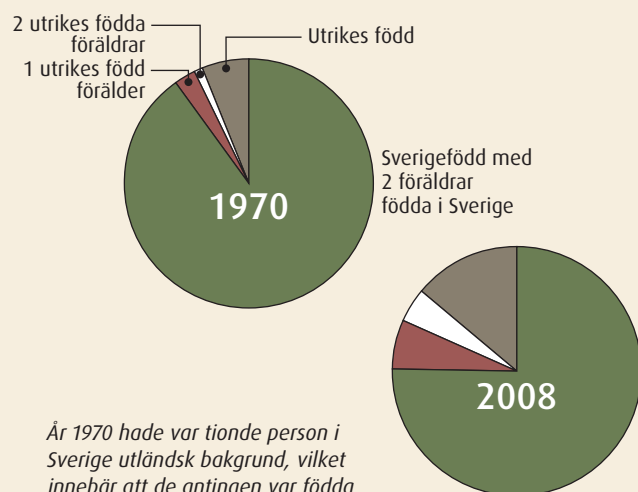
Antalet personer med utländsk bakgrund har ökat i Sverige under flera decennier. År 2008 var 14 procent födda utomlands och ytterligare 11 procent var födda i Sverige, men hade minst en förälder som var född utomlands. För att studera risken jämförs olika parkonstellationer av dessa grupper med par där båda personerna är födda i Sverige

och har föräldrar som är födda i Sverige. De relativa riskerna för skilsmässa mellan grupperna tar hänsyn till, och kontrollerar för, hur utbildningsnivå, mannens ålder samt åldersskillnad mellan kvinnan och mannen vid giftermålet påverkar risken för skilsmässa. Det är alltså inte skillnader i dessa faktorer som döljer sig bakom de olika gruppernas tendenser att skilja sig.

DET VISADE SIG att par där båda är födda utomlands och par där båda är födda i Sverige med föräldrar som är födda i Sverige har lägst risk att skilja sig. Högst risk har de par där en person är född utomlands och den andra är född i Sverige och har svenskfödda

Var fjärde har utländsk bakgrund

Sveriges befolkning efter ursprung 1970 och 2008

År 1970 hade var tionde person i Sverige utländsk bakgrund, vilket innebär att de antingen var födda utomlands eller hade minst en förälder född utomlands. År 2008 hade var fjärde person utländsk bakgrund.

Benägenhet för skilsmässa...

Relativa risker för skilsmässa 1998–2008 bland par som gifte sig 1998

Parens ursprung	Relativ risk**
Båda är födda i Sverige med svenskfödda föräldrar	1,00
Par där båda är födda utomlands	0,96
Par där båda är födda i Sverige, men en har minst en förälder som är född utomlands	1,26*
Par där en person är född i Sverige med svenskfödda föräldrar och den andra är utlandsfödd	1,41*
Par där båda är födda i Sverige, men båda har minst en förälder som är utlandsfödda	1,34*
Par där en person är född utomlands och den andra är född i Sverige med minst en utlandsfödd förälder	1,37*

*Signifikant på 5-procentnivån.

** Kontrollerat för mannens ålder, åldersskillnad vid giftermålet och utbildningsnivå.

Relativa risker fås som resultat av livsförloppsanalyser. Man utgår från en grupp som ges värdet 1, här inrikes födda med föräldrar födda i Sverige. Analysen ger t.ex. att ett par där ena personen är född i Sverige men har minst en förälder född utomlands och den andra personen är utrikesfödd har värdet 1,37. Värdet tolkas som att sannolikheten för skilsmässa är 37 procent högre än för par där båda är födda i Sverige och bådas föräldrar är födda i Sverige.

Studien omfattar alla par som gifte sig i Sverige under 1998 och där båda personerna i paret inte hade varit gifta tidigare. Dessa par följdes till och med 31 december 2008. Totalt omfattade studien 20 400 par.

Av dessa var:

13 600 par där båda är födda i Sverige och bådas föräldrar är födda i Sverige,

3 400 par där båda är födda i Sverige men en av dem har minst en förälder född utomlands,

1 740 par där en är född i Sverige med svenskfödda föräldrar och den andra är född utomlands,

820 par där båda är födda utomlands,

500 par där en är född utomlands och den andra är född i Sverige men med minst en förälder född utomlands,

340 par där båda är födda i Sverige och båda har minst en förälder född utomlands.

För personerna i paret har hänsyn tagits till utbildningsnivå, ursprung samt ålder och åldersskillnad vid giftermålet. Datamaterialet bygger på SCB:s register över totalbefolkningen.

FAKTA

föräldrar. Risken är även högre för dem som är födda i Sverige men som har en eller två föräldrar som är födda utomlands.

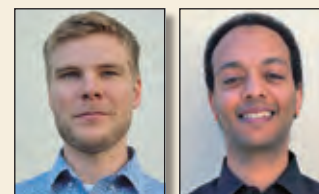
Det finns flera tänkbara förklaringar till varför risken för skilsmässa skiljer sig mellan de olika grupperna. Tidigare studier har visat att antalet barn, om man har barn före giftermål, boende-

situation samt socioekonomisk grupp kan förklara en del av skillnaderna.

KULTURELLA SKILLNADER kan vara en möjlig förklaring till ökad risk för skilsmässa. Detta skulle innebära att homogena par sett till härkomst har lägre risk för skilsmässa än par där individerna har olika ursprung.

I studien visar det sig att de par som kan anses som mest homogena, det vill säga då båda är födda utomlands (en majoritet av dessa är födda i samma land) eller födda i Sverige med svenskfödda föräldrar har en lägre risk än då personerna i paret har olika stark koppling till ett annat land än Sverige. ■

Författare

Jonas Ingman och Binniam Kidane

skrev under hösten 2010 en uppsats om skilsmässor. Arbetet utfördes vid SCB:s Prognosinstitut

För mer information om artikeln kontakta **Lotta Persson**
tfn: 08-506 942 11
e-post: lotta.persson@scb.se

Arbetsmarknaden för flyktingar i Stockholm:

Män får jobb snabbare

Flyktingar har bättre förutsättningar på arbetsmarknaden i Stockholms län än i andra delar av landet. Det är framför allt männen som drar nytta av regionens starka arbetsmarknad för att snabbare komma ut på arbetsmarknaden.

De första åren efter ankomsten är det få av flyktingarna som hunnit få fotfäste på arbetsmarknaden, men sysselsättningen ökar med tiden i Sverige. För att studera i vilken utsträckning personer som invandrat som flyktingar etablerar sig på arbetsmarknaden har Länsstyrelsen i Stockholms län tagit hjälp av SCB. Studien följer personer som fått uppehållstillstånd och kommunplacering åren 2000, 2003 och 2006 med hjälp av registerbaserad statistiken. Förutom flyktingar ingår även personer som fått uppehållstillstånd på grund av skyddsbehov eller av humanitära skäl och anhöriga till dessa personer som invandrat inom två år.

Sysselsättningen är högre bland flyktingar som bosatt sig i Stockholms län jämfört med övriga riket. Efter nio år i Sverige var andelen sysselsatta bland dem som bosatt sig i Stockholms län 54 procent, vilket är cirka tio procentenheter

högre än i resten av landet. Även när man jämför med de andra storstadsregionerna är sysselsättningen högst i Stockholmsregionen.

BLAND KVINNOR var andelen sysselsatta genomgående lägre än bland män. Efter två år i Stockholms län var cirka 35 procent av männen som anlände 2000 och 2003 sysselsatta. Bland kvinnor var motsvarande andel cirka 15 procent. Bland dem som invandrade år 2000, var andelen sysselsatta män cirka 60 procent efter nio år i landet och för kvinnornas del mindre än 50 procent. Detta kan jämföras med att andelen sysselsatta i länet totalt år 2009 var 77 procent för män och 75 procent för kvinnor.

Skillnaderna mellan dem som anlant olika år är betydligt mindre bland kvinnor än bland män. När resultaten delas upp på kön blir det tydligt att det framför allt bland män mottagna 2006, där sysselsättningen är högre jämfört med män mottagna 2003 och 2000. Det visar sig också att sysselsättningen uppvisar tydligare konjunkturvariationer bland män än bland kvinnor. För exempelvis män mottagna 2003 minskade andelen sysselsatta med fyra procentenheter under 2009.

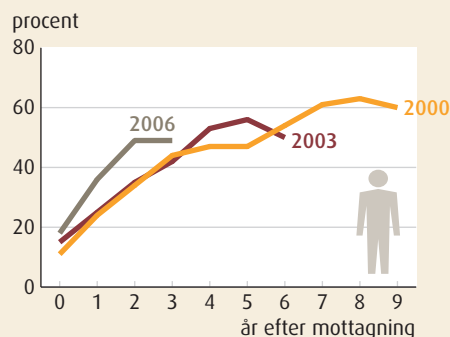
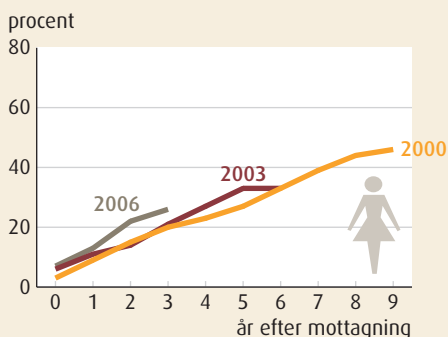
RELATION TILL ökningen av andelen sysselsatta sker en förhållandevis måttlig ökning av den disponibla inkomsten de första åren i Sverige. Utvecklingen ser likartad ut i samtliga delar av landet. Den disponibla inkomsten inkluderar alla typer av inkomster efter skatt, både bidrag och inkomster av arbete. Bland dem i Stockholms län som invandrade som flyktingar år 2000 hade medianinkomsten ökat till drygt 135 000 kronor efter åtta år i Sverige. Samtidigt var medianinkomsten var 221 000 kronor för länets befolkning som helhet.

Bilden blir mer nyanserad när vi skiljer på utvecklingen för kvinnor och män. Inkomstutvecklingen bland de mottagna männen som bosatt sig i Stockholms län är i princip en avspiegling av andelen sysselsatta. Efter åtta år hade männen en disponibel årsinkomst på knappt 152 000 kronor. Efter samma tid hade kvinnorna en medianinkomst på 123 000 kronor.

Kvinnor är sysselsatta i lägre utsträckning än män, men det sker trots allt en ökning av andelen sysselsatta med vistelsetiden i Sverige även bland kvinnor. Däremot ökar inte medianinkomst för kvinnor i samma utsträckning med vistelsetiden i Sverige. En låg medianinkomst visar att mer än hälften av kvinnorna har låga inkomster. ■

Konjunkturer viktigare för mäns sysselsättning

Andelen sysselsatta åren efter mottagandet efter kön, kommunmottagna flyktingar i åldrarna 20–64 år i Stockholms län år 2000, 2003 och 2006

Åren efter 2006 var arbetsmarknaden i Stockholms län stark. De nyinvandrade männen hade nytta av detta och deras sysselsättningsnivå skiljer sig från män som invandrat tidigare. För kvinnor är skillnaden liten.

Foto: Anna Hierta

Bland de män som invandrat till Sverige år 2000 var andelen sysselsatta cirka 60 procent efter nio år.

Studien är en så kallad **kohortstudie**, där man studerar personerna utifrån hur deras situation ser ut upp till nio år efter invandring. Istället för att redovisa data efter årtal beskriver man gruppen utifrån hur många år det gått sedan invandringstillfället med hjälp av uppgifter från databasen STATIV.

I studien ingår personer som är kommunmottagna. Studien omfattar alla invandrade personer som fått uppehållstillstånd på grund av flyktingskäl, skyddsbehov eller av humanitära skäl samt anhöriga till dessa som invandrat inom två år. De kan ha valt sin bostadsort själva eller blivit placerade i en kommun. För arbetsmarknadsrelaterad statistik inkluderar studien bara personer som är mellan 20 och 64 år respektive år. Yngre och äldre personer har tillkommit under de undersökta åren, men också fallit ur den undersökta gruppen av åldersskäl.

I artikeln används begreppen "flyktinginvandrare" och "mottagna" som samlingsbenämning på hela gruppen oberoende av skäl för uppehållstillstånd.

Författare

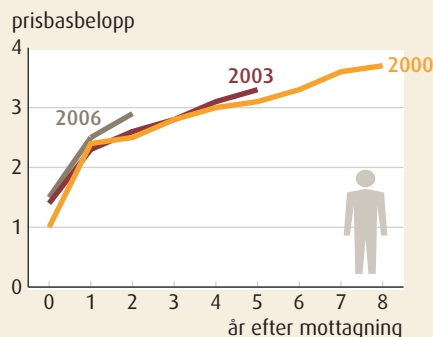
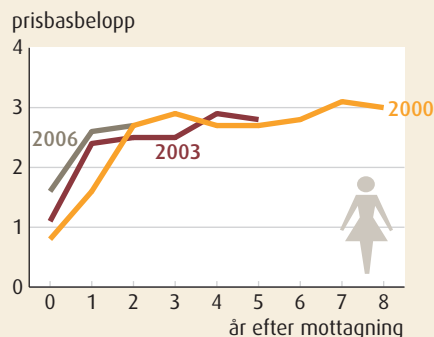
Luiza Jastrzebska

är utvecklingsledare på Länsstyrelsen i Stockholms län
tfn: 08-785 40 72

e-post: luiza.jastrzebska@lansstyrelsen.se

Bättre inkomster för män än kvinnor

Medianvärdet av den disponibla inkomsten i antal prisbasbelopp åren efter mottagandet efter kön, kommunmottagna flyktingar i åldrarna 20-64 år i Stockholms län, åren 2000, 2003 och 2006

För att kunna jämföra inkomstens utveckling från året för invandring för de olika grupperna räknar man om inkomsterna i så kallade prisbasbelopp. Ett prisbasbelopp motsvarar 41 000 kronor i 2008 års penningvärde.

Vad kostar ett nytt klimat?

Temperaturen på jorden ökar och vi måste anpassa oss efter de nya förutsättningarna. Men vad kostar det och går sådana kostnader överhuvudtaget att mäta?

FN:s klimatpanel (IPCC) har konstaterat en temperaturökning på jorden. Landmassor värms upp snabbare än haven. De nordliga latituderna har en ökad uppvärmning jämfört med de sydliga. Det nya klimatet ger ändrade förutsättningar för allt från jordbruk och hälsa till investeringar i vägar, värmeverk och mycket mer. I vissa länder till det bättre. I andra länder till det sämre.

REDAN IDAG pågår arbetet inom EU att på bästa sätt hantera och planera för Europas förändrade klimat. Kunskapen om vad anpassningen faktiskt kostar är emellertid liten. Olika länder redovisar dem på olika sätt. SCB och en brittisk samarbetspartner har därför fått i uppgift av Europeiska kommissionen att ta fram en gemensam modell. Utgångspunkten är att uppgifterna ska vara lätta att jämföra med annan statistik, till exempel BNP, och att de ska gå att ta fram för länder med olika förutsättningar. Metoden är därför baserad på befintlig ekonomisk statistik.

Två länder, Storbritannien och Sverige, får här utgöra exempel på hur begränsad information vi har idag. I ländernas rapportering till Kyotoprotokollet redovisas statliga kostnader för klimatanpassning. Rapporten visar att dels görs inte en tydlig redovisning av själva kostnaderna, dels att det är svårt att avgöra om åtgärderna syftar till att anpassa samhället till ett ändrat klimat eller till att minska påverkan på klimatet. Till exempel kan kompetensutveckling i Storbritannien innehålla både och eller bara den ena.

Exempel på två länders redovisning av klimatanpassningskostnader

STORBRIANNIEN	Miljoner euro	Period
Kompetensutveckling	6	okänt
Översvämning och kusterosion	942	2010–2011
F&U i klimatförändring	118	2010–2015
Ytvattenhantering	18	okänt

SVERIGE	Miljoner euro	Period
Forskning av effekter och klimatanpassning inkl. socio-ekonomisk analys	21	2008
Bidrag till GEF – Global Environment Facility	41	2006–2016
Klimatanpassningsåtgärder	46	2009–2011

Det räcker att titta på två länder för att se hur olika EU:s medlemsländer redovisar sina klimatanpassningskostnader.

Metoden för att skatta klimatanpassningskostnaderna i EU:s medlemsländer är resultatet av ett samarbete mellan SCB och Institute for European Environmental Policy (IEEP) i Storbritannien.

Europeiska kommissionen har gett SCB och IEEP i uppdrag att:

1. Utveckla en metod för att mäta kostnader för klimatanpassning och testa metoden på nationella statsbudgetar.

2. Föreslå en standardiseringsmetod för hur beräkningar av framtida utgifter skulle kunna modelleras.

Resultatet kommer att publiceras i sommar och finnas tillgänglig på SCB:s webbplats.

FAKTA

REDAN 2007 gjordes en mer detaljerad uppskattning av de framtida svenska kostnaderna för klimatanpassning i utredningen

”Sverige inför klimatförändringarna – hot och möjligheter” (SOU 2007:60).

”

Temperaturen kommer att stiga mer i Sverige och Skandinavien än det globala genomsnittet. Nederbörden kommer att öka i större delen av landet under höst, vinter och vår. Sommartid får vi ett varmare och torrare klimat, särskilt i södra Sverige.

SOU 2007:60

”

Lästips

Sverige inför klimatförändringarna
– hot och möjligheter (SOU 2007:60)

Störst bidrag till skog och förnyelsebar energi

EU:s bidrag till klimatförändringar per huvudsektor 2002–2008 till utvecklingsländer

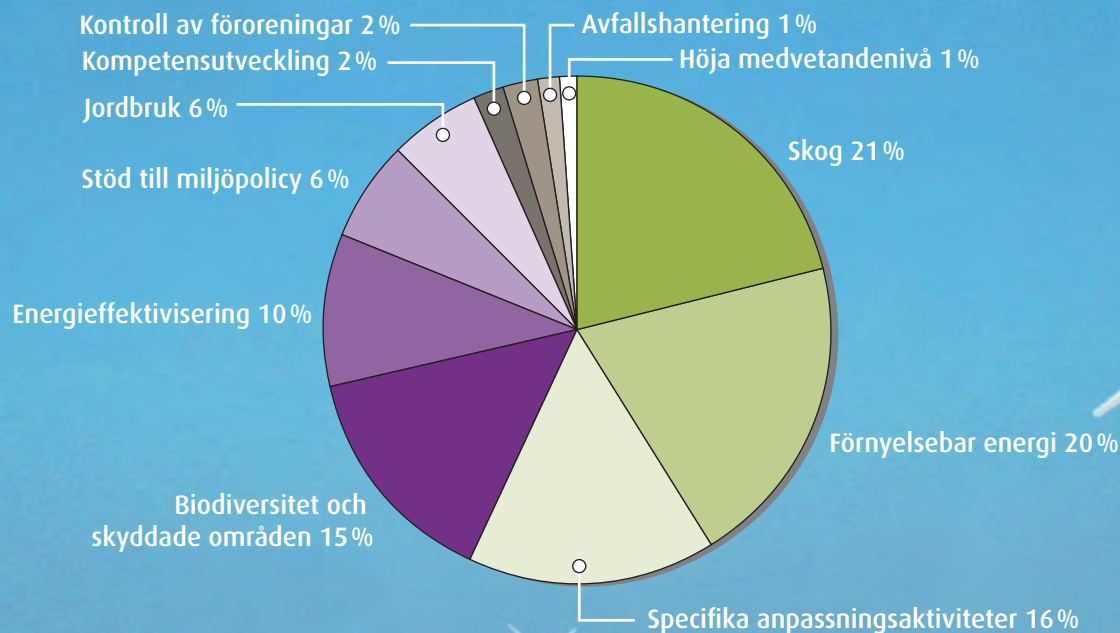

Foto: Lillebror Alin

Utredningen spådde att värmerelaterade dödsfall kommer att stå för den i särklass största kostnadsökningen, men kostnader för ökat kylbehov och ökad smittspridning kommer också bli kännbara.

Klimatförändringen förväntas också ge ökade intäkter, eller minskade kostnader, särskilt genom ett minskat uppvärmningsbehov, ökad tillväxt i skogsbruket och ökad vattenkraftsproduktion.

UTVECKLINGSLÄNDERNAS bidrag för klimat-anpassningskostnader från Europeiska kommissionen är ett område där det

faktiskt finns information. De uppgår till 1 750 miljoner kronor under perioden 2002–2008. Mest pengar har gått till *skogssektorn* och till exempel använts till olika projekt med koppling till skogsvård och klimat. Investeringar i *förnyelsebar energi*, till exempel vind- eller solkraftverk, har fått nästan lika mycket.

Gränsdragningen mellan de olika områdena som fått bidrag kan vara svår. Stöd till energieffektiviseringar bidrar till exempel inte bara till att minska beroendet av fossila bränslen utan kan även bidra till att hantera ett förändrat klimat. ■

Författare

Nancy Steinbach och Viveka Palm arbetar med miljöräkenskaper på SCB

Viveka Palm
tfn: 08-506 942 19
e-post: viveka.palm@scb.se

GRANSKAT FÖR KVALITET

Kvaliteten i statistiken hänger mycket på att förebygga osäkerhet av olika slag. När statistiken görs är det också viktigt att kolla upp i olika led att uppgifterna verkar rimliga eller kan bekräftas. Vi talar om att granska.

Låt oss kort ta det lite från början. Allmänt finns en viss osäkerhet i statistik, och det bidrar olika faktorer till. Statistik är ofta räknad på ett slumpat urval av personer, inte på hela befolkningen man vill spegla, och det ger en form av osäkerhet. En annan form av osäkerhet härrör från bortfallet, att man inte får svar från alla man avser att fråga i en statistisk undersökning.

Och de svar man får in är i regel mer eller mindre störda av *mätosäkerhet*, genom att de svarande kan missuppfatta frågorna eller ta miste när de svarar. Det finns också osäkerhetsmoment i bearbetningen av uppgifterna, när statistiken framställs.

Till exempel kommer det in en osäkerhet när ett svar om yrke ska "kodas" eller klassificeras till en viss yrkeskategori för statistikredovisningen. Svaret kan vara oprecist, eller om yrket är mycket nytt är det kanske ännu inte bestämt hur det ska klassificeras.

FÖREBYGGA I PLANERINGEN är den huvudsakliga vägen för att hålla olika slags osäkerheter under kontroll i en statistisk

undersökning. Urvalsosäkerheten går att kalkylera matematiskt när man planerar undersökningen, så man kan avpassa urvalets storlek efter kraven på precision och på prislappen för undersökningen.

Bortfall och mätosäkerhet är inte minst viktiga faktorer att tänka på i planeringen och upplägget av undersökningen. Frågeformuläret, det vi kallar mätinstrumentet, har en nyckelroll. Frågeformuläret gäller det att utforma och testa så att det fungerar så bra som möjligt för dem som ska svara. Detta är väsentligt både för att folk ska svara villigt, och för att de ska uppfatta frågorna rätt.

Den nu snabbt skissade bakgrunden är bra att ha i minnet när vi kommer in på granskningen.

GRANSKNING ÄR SKYDDSNÄTET kan man säga. Granskningen ingår i själva statistikproduktionen, när man arbetar med uppgifterna som man har samlat in och framställer statistiken.

Granska betyder här att spåra uppgifter som ser ut att kunna skvallra om fel. Det kan vara uppgifter som inte stämmer inbördes, eller som sticker ut oväntat i nivå eller förändring. Granskningen görs på uppgifterna i olika led:

■ **GRANSKA MIKRODATA** – gäller de insamlade uppgifterna till statistiken

■ **GRANSKA MAKRODATA** – gäller de framställda statistiksiffrorna

Dessa granskningar i olika led kompletterar varandra. De behövs tillsammans för

säkra kvaliteten effektivt, genom att fånga upp eventuella fel i uppgifter på grund av till exempel mätosäkerheten.

GRANSKA MIKRODATA gäller de insamlade uppgifterna, alltså svaren från uppgiftslämnarna. Det är traditionellt ett omfattande arbete, för det kan vara många uppgifter att gå igenom från alla svarande. Sedan lång tid används datorstöd med programvara som kollar igenom materialet maskinellt. Programmet ger "signal" för uppgifter som kan misstänkas vara fel och behöva tittas närmare på. Programmet arbetar efter vissa valda kontrollkriterier för när signal om misstänkt fel ska ges.

Hur man väljer dessa kriterier beror på vilket slags material det är frågan om. Kriterierna kan vara av olika slag. En del av dem kan vara rent logiska, som att en uppgift om hushållstyp "Par utan barn" inte går ihop med en uppgift att samma hushåll har antal barn större än noll.

För kvantitativa svar om penningbelopp så har man i regel kriterier som anger gränser uppåt och nedåt för hur stort talet kan väntas vara. Ett exempel är när priser på olika slags varor samlas in till konsumentprisindex (KPI). Vissa slags varor är det mindre ofta rea på, och priserna brukar där ligga ganska still för det mesta. Om priset på en sådan vara ändå har ändrats kraftigt från månaden före, så ger programmet signal att priset ska kollas.

Uppgifter som programmet signalerar för misstänkt fel kollar man upp mer eller mindre. Om det är möjligt och lämpligt kan man återkontakta uppgiftslämnaren

Vi tittar på siffrorna.

och reda ut om uppgiften ändå är korrekt, vilket den är i många fall, eller annars hur den ska rättas.

I INTERVJUUNDERSÖKNINGAR kan denna process gå smidigt. Under intervjun matar intervjuaren löpande in svaren i en dator, som automatiskt granskar svaren innan den lagrar dem. När datorn ger signal för att svaret var oväntat kan intervjuaren direkt fråga om detta. Samma idé tillämpas också i prisinsamlingen för KPI, och i formulär på webben som uppgiftslämnarna fyller i själva.

På senare år har man vidare utvecklat metoder för så kallad *selektiv granskning*. Det innebär att de flesta potentiella småfelen låter man vara. Man bryr sig bara om att kolla upp sådana potentiella fel som är stora nog att märkbart påverka statistikresultaten. Särskilda mått, och även kontroller i form av diagram, vägleder om hur uppgifterna kan slå. Metoden kan spara en hel del jobb och besvär både för statistikproducenten och för uppgiftslämnarna, som slipper bli återkontaktade i onödan.

GRANSKA MAKRODATA gör man i statistikproduktionen på de färdiga statistiksiffrorna som man just har räknat fram. Här gäller det att märka ut och följa upp siffror som avviker från vad som kunde förväntas och möjligen kan vara fel.

Det går till så att man jämför siffrorna med andra motsvarande siffror, till exempel från en tidigare produktionsomgång. Då kan man se om några av de aktuella siffrorna sticker ut. När sådana oväntat avvikande värden träffas på gäller det att följa upp vad som kan ligga bakom. Till exempel kan det bli frågan om att gå tillbaka till mikrogranskningen och eventuella noteringar där om avvikande värden.

Det hör även till att bedöma om siffrorna verkar rimliga allmänt sett, med hänsyn till tidigare kunskap och erfarenhet.

Denna form av granskning behövs som sagt också, utöver mikrogranskningen på de insamlade uppgifterna. För bland annat kan det hända att fel i insamlade uppgifter blir tydligt märkbara först genom att de resulterande statistiksiffrorna ser konstiga ut.

Granskningen av makrodata gör vidare att statistikproducenten kan ha upplysande svar i bakfickan när användare hör av sig och frågar om oväntade siffror, vad som kan ligga bakom.

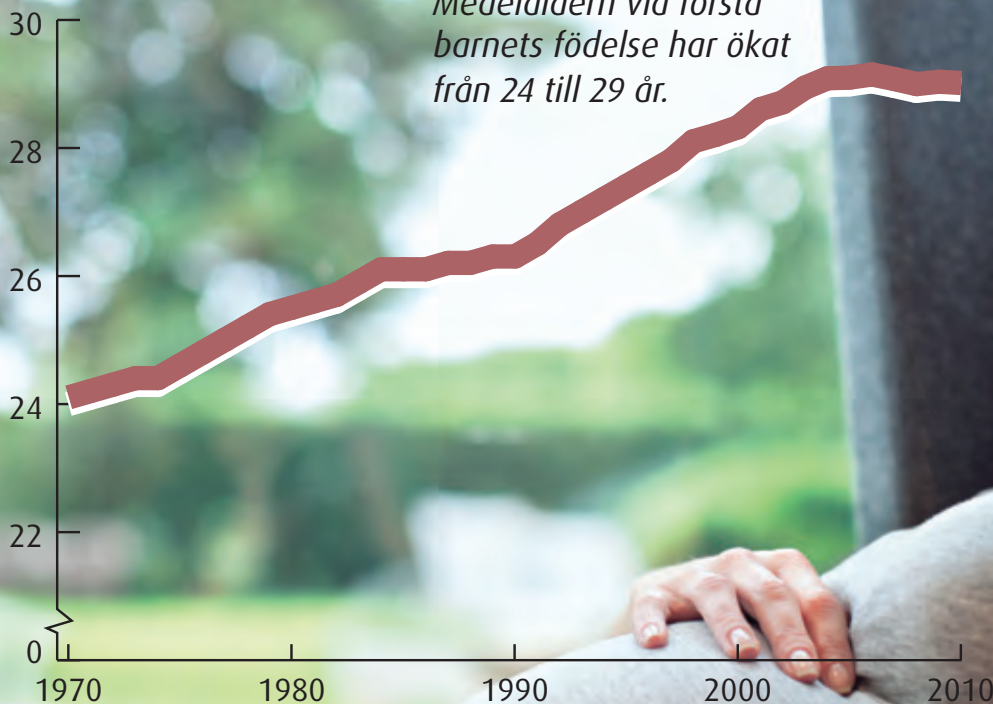
TILL SIST HANDLAR granskning inte bara om att säkra kvaliteten här och nu. För nog så viktigt är att dra slutsatser till kommande produktion. Till exempel, ett återkommande problem med svaren på en fråga kan peka på att frågan kan förtydligas för att fungera optimalt. ■

Författare

Martin Ribe
är metodstatistiker
på SCB
tfn: 08-506 948 54
e-post: martin.ribe@scb.se

Medelåldern vid första barnets födelse har ökat från 24 till 29 år.

Nu minskar barnlösheten

Sedan början på 1970-talet har kvinnors medelålder vid första barnets födelse ökat från 24 till 29 år. Senareläggningen av barnafödandet har sannolikt medfört fler barnlösa. Den allra senaste tidens utveckling tyder dock på att trenden har vänt.

Statistiska centralbyrån har studerat utvecklingen av barnlöshet bland kvinnor i Sverige åtminstone sedan 1970-talet. En anledning till att SCB började titta på frågan var att barnafödandet minskade och att det fanns en oro i samhället för att de låga födelsetalen skulle kunna leda till en framtida folkminskning. Det låga barnafödandet berodde till stor del på att allt fler var barnlösa allt högre upp i åldrarna.

I början av 1980-talet trodde man att barnlösheten bland kvinnor skulle öka från 12 procent, som den var då, till 17 procent i framtiden. Orsaken skulle bland annat vara kvinnors svårigheter att förena barn och förvärvsarbete samt utvecklingen av preventivmedelsanvändning.

Dessutom trodde man att den frivilliga barnlösheten skulle öka. Framtidens kvinnor var då de som *nu* nyligen har avslutat sina fruktsamma år, och med facit i hand slutade mellan 13 och 14 procent som barnlösa. Färre än vad man trodde på 1980-talet alltså.

SCB:s senaste bedömning av framtidens utveckling av barnlöshet – som gjordes 2009 – är att barnlösheten kommer att öka till 15 procent. Bakom det antagandet ligger de senaste årtiondenas senareläggning av barnafödandet. Fertiliteten är ju åldersrelaterad och sjunker med stigande ålder och när barnafödandet startar i senare åldrar så har det antagits leda till en ökad barnlöshet.

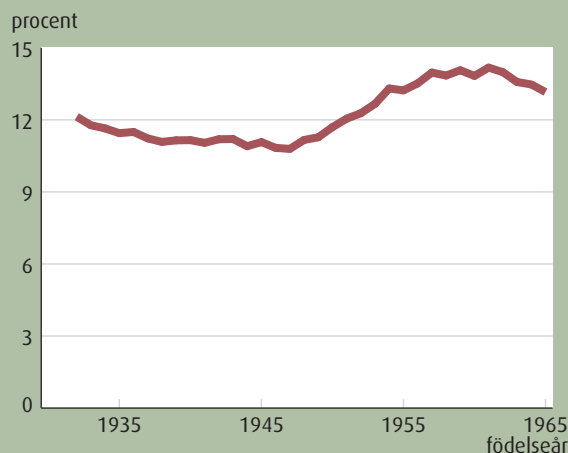
ANDELEN BARNLÖSA bland kvinnor i Sverige var som lägst bland de som föddes i mitten av 1940-talet. De var också de yngsta förstagsångsmammorna. Drygt 11 procent av dem förblev barnlösa. Sedan dess har alltså barnlösheten stigit något och är nu uppe i mellan 13 och 14 procent bland kvinnor som precis kommit upp i 45 års ålder. Det är ovanligt att kvinnor får barn senare än så.

För att få en uppfattning om utvecklingen av barnlöshet för dem som fortfarande är i fertila åldrar kan vi jämföra barnlösheten för olika kohorter, alltså kvinnor födda olika år. Om exempelvis kvinnor födda 1970 jämförs med kvinnor födda 1965 och 1960, så visar det sig att andelen barnlösa är högre i 30-årsåldern för kvinnor födda 1970 jämfört med kvinnor födda 1960 och 1965. Men efter 35 års ålder har kvinnor födda 1970 inte bara lyckats "komma ikapp" kvinnor födda 1960 och 1965 utan även "passerat" dem och är i mindre utsträckning barnlösa.

SÅ TVÄRTEMOT SCB:s bedömning att vi går mot en ökad barnlöshet tyder nu de senaste trenderna på en minskning av barnlösheten. Detta trots att flera faktorer har talat för en ökning. Förutom att vi är äldre när vi skaffar barn skulle även de senaste tio årens kraftiga ökning av klamydia bland unga tala för en ökning, eftersom klamydia ökar risken för infertilitet. Möjligtvis visar sig inte effekten av den snabba ökningen av klamydia förrän om flera år. En annan faktor som skulle kunna tala för ökad barnlöshet är att allt

Barnlösheten minskar

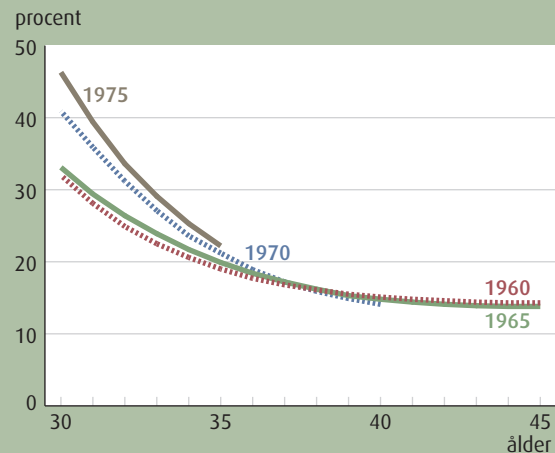
Andel barnlösa vid 45 års ålder. Kvinnor födda 1935–1965

Diagrammet avser biologisk barnlöshet. Kvinnorna kan således ha fått barn genom adoption.

Barn senare i livet

Andel barnlösa i åldern 30–45 år. Kvinnor födda 1960, 1965, 1970 och 1975

Kvinnor födda 1970 är i större utsträckning än kvinnor födda på 1960-talet barnlösa i 30-årsåldern. Efter 35 år har de inte bara "kommit ikapp" utan "gått om" kvinnor födda på 1960-talet och är i mindre utsträckning barnlösa.

fler tycks ha svårt att hitta en lämplig partner att skaffa barn med. Forskning tyder på att sökandet efter "den rätte" tar allt längre tid vilket skulle kunna försena barnafödandet och därmed också bidra till ökad barnlöshet.

Samtidigt har det blivit lättare att få hjälp att bli gravid, något som kanske minskar effekten av ökad ålder och minskad fertilitet. Antalet behandlade för ofrivillig barnlöshet har ökat stadigt sedan början på 1990-talet. Det visar bland annat Socialstyrelsens statistik över antal behandlingar av assisterad befruktning. Att det nu är vanligt att ha använt sig av någon form av hjälpmedel för att bli gravid visar även SCB:s undersökning om barn och barnplaner som genomfördes våren 2009. Bland de tillfrågade 34–40-åriga kvinnor som ännu inte fått barn men levde med en partner hade ungefär var fjärde tagit hjälp av ägglossningstester, hormonbehandling, insemination, provrörsbefruktning eller någon annan metod för att försöka bli med barn. Fler med högre utbildningsnivå än med lägre hade använt någon form av hjälpmedel. Det är inte otänkbart att de ökade möjligheterna att få hjälp att bli gravid bidragit till den senaste tidens minskning av barnlösheten.

BERÄKNINGARNA AV ANDELEN BARNLÖSA görs med registerstatistik, och därmed går det inte att ta reda på orsakerna till barnlös-

het. Det är således svårt att skilja mellan de som är barnlösa för att de har valt det och de som är ofrivilligt barnlösa. Genom urvalsundersökningar går det emellertid att få en uppfattning om orsakerna. Med hjälp av data från SCB:s undersökning om barn och barnplaner har den frivilliga barnlösheten uppskattats till omkring 5 procent. Så många kvinnor under 34 år och män under 36 år uppgav att de inte ville ha barn. Jämfört med tidigare undersökningar tycks den frivilliga barnlösheten ligga på en konstant nivå.

Om uppskattningarna av den frivilliga barnlösheten är korrekta och dras ifrån de 13–14 procent som de senaste åren slutat som barnlösa återstår 8–9 procent. Ungefär en procentenhet blir föräldrar genom adoption. Det skulle betyda att den ofrivilliga barnlösheten är omkring 7–8 procent.

I MÅNGA LÄNDER är barnlösheten högre än i Sverige. Några exempel är England, Nederländerna, Finland, Japan, Tyskland och USA. En förklaring till Sveriges förhållandevis låga barnlöshet är att det här är möjligt att kombinera arbete och barnafödande, något som kan vara svårare i andra länder. I många länder är barnlösheten särskilt stor bland högutbildade kvinnor. I Sverige är det väldigt liten skillnad i barnlöshet mellan kvinnor med högre och lägre utbildningsnivå. ■

FAKTA

Beräkningarna av andelen barnlösa görs med registerstatistik där uppgifter finns om alla födslar. Beräkningarna av slutligt barnlösa kan göras först när kvinnor uppnått 45 års ålder. Det är sällan som kvinnor får barn senare än så. Den barnlöshet som avses i dessa beräkningar är biologisk barnlöshet, det vill säga att man inte har fått egna biologiska barn. Däremot kan man ha fått barn genom adoption.

Lästips:

SCB (2009) *Barn eller inte? Resultat från en enkätundersökning om kvinnors och mäns inställning till barnafödande*. Demografiska rapporter 2009:2.

Kristina Engwall, Helen Peterson (2010): *Frivillig barnlöshet. Barnfrihet i en nordisk kontext*. Institutet för framtidsstudier

Författare

Lotta Persson arbetar som demograf på SCB:s prognosinstitut
tfn: 08-506 942 11
e-post: lotta.persson@scb.se

De flesta adopterade är födda i Sverige

Under 2010 adopterades 686 flickor och 713 pojkar i Sverige. Det är en minskning med 7 procent jämfört med 2009. Fram till 1970-talet var de flesta som adopterades födda i Sverige. Bland utlandsfödda adopterade är de vanligaste födelseländerna Sydkorea, Indien och Colombia. Under 2000-talet har det blivit vanligt att adoptera barn från Kina.

Knappt 1,5 procent av Sveriges befolkning är adopterade, 74 614 kvinnor och 64 631 män. Drygt sex av tio adopterade är födda i Sverige. Två av tre adopterade har två adoptivföräldrar medan de övriga har en. För utrikes födda har knappt 9 av 10 personer två adoptivföräldrar. För födda i Sverige har ungefär hälften en adoptivförälder och hälften två adoptivföräldrar. Många barn födda i Sverige adopteras av en styvförälder. 84 procent av de barn som endast har en adoptivförälder har en adoptivfar.

FLEST ADOPTERADE är födda i mitten på 1940-talet. Då var nästan alla som adopterades födda i Sverige. Andelen adopterade svenskar är störst bland dem som är födda åren kring andra världskriget.

Adoptioner av svenskfödda barn födda på 1960-talet och senare har successivt minskat. Adoptioner av barn födda utomlands var mycket lågt fram till mitten av 1960-talet och ökade därefter kraftigt. Sedan mitten av 1980-talet har adoptioner av utrikes födda barn dock minskat något men de är fortfarande den övervägande delen av de barn som blir adopterade.

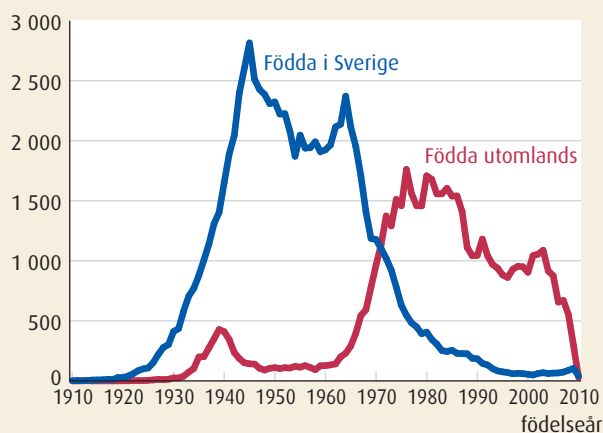
BLAND UTLANDSFÖDDA ADOPTERADE är flest födda under 1970- och 1980-talen. Det innebär att en hög andel av de adopterade som är födda utomlands är unga. Det är dock stora skillnader beroende på ursprungsland. Nästan alla som är födda i Kina är yngre än 30 år medan nästan ingen

som adopterats från Finland är under 30 år. För utlandsfödda adopterade är Finland det vanligaste födelselandet för dem som är födda på 1950-talet och tidigare. För adopterade som är födda på 1960- och 1970-talen är Sydkorea vanligast. Bland dem som är födda på 1980-talet är Indien det vanligaste födelselandet, och bland födda på 1990-talet är det Colombia. Under 00-talet är flest adopterade födda i Kina.

Av alla adopterade i Sverige är drygt hälften kvinnor och knappt hälften män. Det är en något större andel kvinnor bland de utrikes födda. Bland de som är födda i Kina är andelen kvinnor 86 procent. Även bland dem som är födda i Indien är andelen kvinnor hög, 69 procent. Bland de vanligaste födelseländer som har högre andel män än kvinnor finns Colombia och Chile med 57 respektive 53 procent män.

Vanligast bland adopterade att vara födda i Sverige

Antal adopterade efter födelseår och bakgrund den 31 december 2010

Antal adopterade efter födelseland, 31 december 2010

Land	Totalt	Därav Kvinnor	Män
Sverige	84 445	43 793	40 652
Utrikes födda	54 800	30 821	23 979
Sydkorea	8 812	5 371	3 441
Indien	6 859	4 732	2 127
Colombia	5 335	2 297	3 038
Kina	3 885	3 357	528
Finland	3 718	2 090	1 628
Sri Lanka	3 326	1 825	1 501
Chile	2 157	1 014	1 143
Thailand	2 069	1 024	1 045
Polen	1 930	914	1 016
Samtliga	139 245	74 614	64 631

Sydkorea är det vanligaste födelselandet för adopterade födda utomlands.

” *Adoption ska vara för barnets bästa, för att barnet ska få föräldrar och ett hem att växa upp i.* ”

Myndigheten för internationella adoptionsfrågor

Foto: Dex

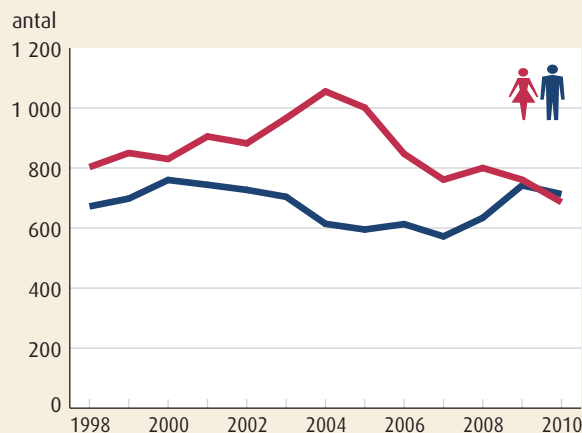

Nästan alla barn som adopterades i mitten av 1940-talet var födda i Sverige.

De flesta som är adopterade bor i storstads länen. Flest adopterade i förhållande till folkmängden finns däremot i Västerbottens län med 17,1 personer på 1 000 invånare. Lägst antal adopterade bor på Gotland, Sveriges minsta län. I Norrbottens län bor det minst antal adopterade i förhållande till befolkningen, 12,8 personer på 1 000 invånare. ■

Lika vanligt att adoptera pojkar

Antal adopterade flickor och pojkar, år 1998–2010

Sedan 1998 har betydligt fler flickor än pojkar blivit adopterade. En anledning till detta är att många flickor adopterats från Kina. Under 2010 adopterades det dock något fler pojkar än flickor.

Vanligaste födelse land efter födelseårtionde för adopterade födda utomlands

Årtionde	Födelse land	Antal adopterade
2010 samt 2000-talet	Kina	3 001
1990-talet	Colombia	1 382
1980-talet	Indien	2 909
1970-talet	Syd korea	3 360
1960-talet	Syd korea	1 234
1950-talet	Finland	346
1940-talet och tidigare	Finland	2 737

FAKTA

Grundregeln vid adoptioner är att de som adopterar ska ha fyllt 25 år, men i vissa undantagsfall räcker det att vara myndig. Föräldrabalken nämner ingen övre åldersgräns, men en riktlinje är att den som vill adoptera inte ska vara äldre än 42 år då man ansöker om adoption. För barn under 18 år krävs föräldrarnas samtycke till adoption. Om barnet har fyllt 12 år måste barnet godkänna adoptionen.

Det finns ingen åldersgräns som säger hur gammal man får vara för att bli adopterad. De flesta är dock barn. Drygt hälften av de som adopterades under 2010 var under 5 år.

Myndigheten för internationella adoptionsfrågor, MIA, har ett övergripande ansvar för adoptioner från andra länder.

Författare

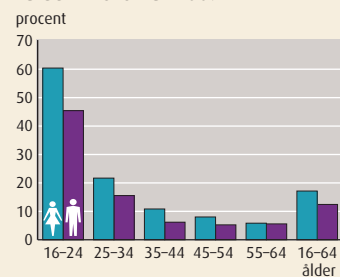
Tomas Johansson arbetar med befolkningsstatistik på SCB

För mer information om artikeln kontakta **Anna-Karin Nylin**
tfn: 019-17 67 31
e-post: anna-karin.nylin@scb.se

Tidsbegränsade anställningar vanligast bland unga

Att vara tidsbegränsat anställd är betydligt vanligare bland ungdomar än bland övriga åldersgrupper. 53 procent av alla anställda mellan 16 och 24 år hade 2009 tidsbegränsade anställningar. För unga kvinnor var 60 procent av alla anställningar tidsbegränsade, medan motsvarande andel för männen var 45 procent. Nästan var femte anställd i åldersgruppen 25-34 år, eller 19 procent, hade någon form av tidsbegränsad anställning.

Andel tidsbegränsade anställda i åldern 16-64 år 2009

Var femte kvinna vågar inte gå ut på kvällarna

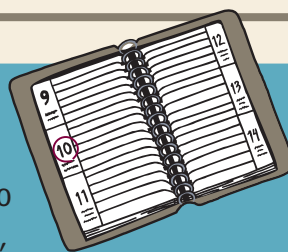
Mer än var femte kvinna har någon gång avstått från att gå ut på kvällen av oro för att bli överfallna eller hotade. Av männen är det ungefär en av tjugo som avstått från att gå ut på grund av samma orsaker. 5 procent av männen och 2 procent av kvinnorna har under en ettårsperiod drabbats av hot eller våld på allmänna platser. Män i åldern 16-24 år är den grupp där störst andel har utsatts för hot och våld. Andel utsatta sjunker med åldern till mindre än en procent för personer som är äldre än 74 år.

PÅ GÅNG

15-17 augusti SCB:s och Örebro universitets Sommarskola 2011, Örebro. Tema: Small area estimation, det vill säga skattningsmetoder för små redovisningsgrupper.

30 september Seminarium AKU 50 år, Karlavägen 100 i Stockholm

4 oktober Demokratidagen, Karlavägen 100 i Stockholm

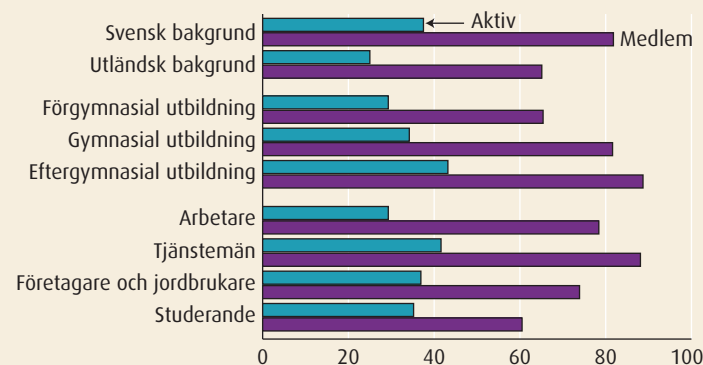

Åtta av tio är medlemmar i minst en förening

Åtta av tio i den vuxna befolkningen (16 år och äldre) är medlemmar i minst en förening. Det motsvarar drygt 6 miljoner personer. De flesta av dem är medlemmar i en fackförening eller företagorganisation. Andra föreningstyper med många medlemmar är boendeföreningar samt idrotts- och

friluftsföreningar. Det är vanligare att arbeta aktivt i en förening bland män än kvinnor, bland personer med svensk jämfört med utländsk bakgrund, bland de med eftergymnasial än de med förgymnasial utbildning och bland tjänstemän jämfört med arbetare.

Medlem respektive aktiv i minst en förening. Personer 16 år och äldre. År 2008-2009. Procent

SCB-siffran

1 156 563

personer flyttade minst en gång under 2010

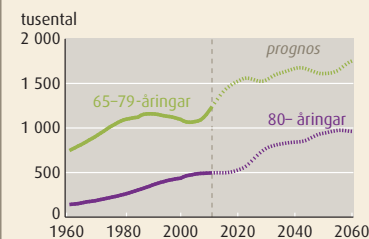
Om tio år passerar vi 10 miljoner

Idag finns 497 000 personer i Sverige som är äldre än 80 år, om 20 år kommer de att vara nära 800 000. Om 50 år beräknas var tionde svensk, eller 1 miljon, vara 80-plussare. Idag gäller det var tjugonde.

I början av 2020-talet beräknas folkmängden passera 10 miljoner och om 50 år beräknas antalet vara nära 11 miljoner. Folkökningen har de senaste åren varit ovanligt stor till följd av både invandring och stora födelsekulor. De närmaste åren väntas folkökningen minska i takt, främst på grund av fortsatt minskad invandring.

Antal 65-79-åringar samt 80 år och äldre 1960-2010

Ett mer jämlikt valdeltagande

Andelen röstande ökade i 2010 års riksdagsval med 2,6 procentenheter till 84,6 procent. Det innebär att valdeltagandet har ökat två val i rad men samtidigt finns det stora skillnader i valdeltagande mellan olika grupper. Andelen röstande är lägre bland unga, ensamstående, lågutbildade och arbetslösa medan det är högre bland medelålders, sammanboende, högutbildade och sysselsatta. Dessa skillnader har funnits tidigare och finns kvar även i 2010 års val. Valdeltagandet har därmed blivit mer jämlikt.

Valdeltagande i riksdagsval efter ålder. Procent

Åldersgrupp	Valår 2006	Valår 2010	Förändring 2006-2010
18-29 år	75,7	79,5	+3,8
30-49 år	82,6	85,5	+2,9
50-64 år	87,1	88,9	+1,8
65- år	80,3	83,2	+2,9
Totalt	82,0	84,6	+2,6

Långa väntetider för överskudsatta

Av de 284 kommuner som har budget- och skuldrådgivning är det bara 173 som lever upp till Konsumentverkets krav om högst en månads väntetid. Enligt skuldsaneringslagen har alla svenskar rätt att kräva hjälp med skuldsanering. Av alla skuldsaneringsansökningar förra året fick 75 procent hjälp av budget- och skuldrådgivare.

Källa: Konsumentverket www.konsumentverket.se

Fortfarande fler män än kvinnor som blir professorer

Fler män än kvinnor blir professorer, skillnaden är särskilt tydlig bland unga män och kvinnor som tagit en doktorsexamen före 30 års ålder. De yngre männen avancerar till professorer i betydligt högre grad än kvinnorna. Det visar en ny rapport från Högskoleverket där de har följt upp forskarkarriären för samtliga män och kvinnor som tog sin doktorsexamen mellan 1980 och 2007.

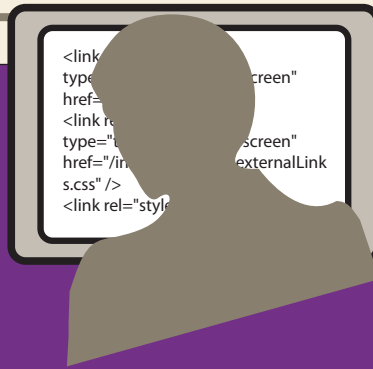
Källa: Högskoleverket www.hsv.se

Allt fler unga lever med låg ekonomisk standard

Under de senaste tio åren har den genomsnittliga ekonomiska standarden ökat bland både barn, unga och vuxna i Sverige. Samtidigt har andelen hushåll med låg ekonomisk standard också ökat. Ökningen har varit större bland barn och ungdomar än bland vuxna. Under 2010 beräknas ungefär 30 procent av ungdomar i åldern 18-25 år och cirka 20 procent av barn 13-17 år ha haft en låg ekonomisk standard. Motsvarande andel ekonomiskt utsatta bland vuxna var cirka 15 procent.

Barn och ungdomar som är födda i andra länder har en betydligt lägre inkomststandard än barn och ungdomar som är födda i Sverige. Andelen med låg ekonomisk standard är också betydligt högre bland utlandsfödda. Vart annat utlandsfött barn i åldern 13-17 år beräknas under 2010 haft en låg ekonomisk standard, medan närmare vart femte svenskfött barn var i samma situation.

Källa: Försäkringskassan www.forsakringskassan.se

Många dataspecialister från Indien

Under första kvartalet i år fick 3 159 personer uppehållstillstånd för att arbeta i Sverige. Det är en ökning med drygt 20 procent jämfört med samma period i fjol.

De vanligaste yrkesområdena bland arbetskraftsinvandrarerna är inom data- och restaurangbranschen och det vanligaste hemlandet är Indien. Av de 584 personer som kommit från Indien arbetar 504 som dataspecialister, vilket gör dem till den enskilt största gruppen av arbetskraftsinvandrare under årets första kvartal.

Källa: Migrationsverket, www.migrationsverket.se

Var femte 15-åring kan inte läsa

En av fem 15-åringar i EU-länderna kan inte läsa ordentligt och en av sju hoppar av skolan innan de har gått ut gymnasiet. Nu är nya utbildningsmål för EU-länderna 2020 i fokus.

Utbildningsmål för 2020 – och så har det gått hittills i EU:

- **Andelen elever som slutar skolan i förtid ska vara lägre än 10 procent** – andelen elever som slutar skolan och har grundskolebetyg som högsta avklarade utbildning har sedan 2003 minskat till cirka 14 procent.
- **Minst 40 procent av alla mellan 30 och 34 år ska ha högskoleutbildning** – mellan 2000 och 2009 ökade EU-genomsnittet med nästan tio procentenheter till 32,3 procent.
- **Minst 95 procent av barnen ska gå i förskola** – just nu är siffran 92,3 procent. Nio EU-länder har redan nått målet och många är på god väg, men några länder släpar efter.
- **Bättre läsförståelse och kunskaper i matematik och naturvetenskap bland 15-åringar** – andelen elever med otillräckliga kunskaper ska vara högst 15 procent 2020. Idag saknar 20 procent (var femte elev) tillräcklig läsförmåga.
- **Fler vuxna (15 procent) ska gå någon form av utbildning** – deltagandet har minskat något och är under 10 procent i 17 EU-länder.

Källa: EU-kommissionen www.ec.europa.eu

Mat i Sverige billigast i Norden

Svenska konsumenter betalar inte mer för maten än man gör i andra jämförbara EU-länder och vi betalar mindre än våra nordiska grannar.

Sveriges matpriser är i nivå med EU-genomsnittet Matprisindex (Index 100 = EU15)

Sverige	99
Norge	145
Danmark	131
Finland	113
EU15	100

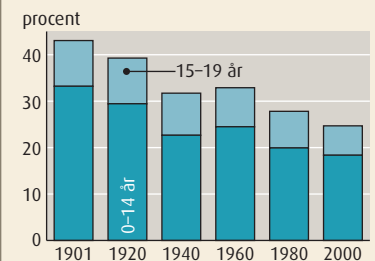
Källa: Konkurrensverket www.kkv.se

Det nordiska barnet på 1900-talet

Skiftande frukt-samhetsnivåer har självklart påverkat andelen unga i befolkningen sett ur ett historiskt perspektiv. Vid 1900-talets början bestod mer än en tredjedel av Nordens befolkning av barn under 15 år, medan ytterligare 10 procent fanns i åldrarna 15-19 år. År 1940, strax innan trenden med minskande fruktsamhet bröts, hade andelen barn under 15 år minskat till 23 procent. Du kan läsa om Nordiska barndomar åren 1900 till 2000 i den nya boken *Barnen och välfärdspolitiken* (2011).

Andelen barn och ungdomar i de nordiska länderna

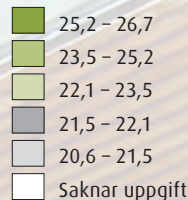
Källa: Institutet för Framtidsstudier www.framtidsstudier.se

Europas äldsta studenter finns i Norden

Svenska studenter hör till de äldsta i EU. Medianåldern för studenter i akademisk utbildning inom EU är 22,1 år. Sverige, Danmark och Island har en medianålder som är över 25 år. Även de övriga nordiska länderna samt Tyskland, Österrike och Schweiz har hög medianålder bland sina studenter.

De EU-länder som har de yngsta studenterna är Belgien, Irland, Frankrike, Cypern, Kroatien, Makedonien och Turkiet. Där är studenternas medianålder lägre än 21 år.

Medianålder för studenter i akademisk utbildning i EU, Schweiz, Norge och Island, 2008

Källa: Eurostat

Medianåldern kan beskrivas som det mittersta värdet när man sorterat befolkningen, i detta fall studenter i akademisk utbildning, efter ålder. Det betyder alltså att halva gruppen är yngre och halva gruppen äldre än medianåldern.

